

בעזהש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

שבת הגדול

*

מעמד קידוש החמה

*

ימי חג הפסח

שנת תשס"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תקנ"ג

תוכן הקונטרס

- א ..... דרשת שבת הגדול
- בב ..... של"ם פ' צו (שבת הגדול) בענין ברכת החמה.....
- כט ..... מעמד ברכת קידוש החמה.....
- לד ..... ליל הסדר.....
- מו ..... של"ם שבת חוהמ"פ.....
- נד ..... ליל שביעי של פסח.....
- נז ..... נעילת החג פסח.....

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען
185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דרשת שבת הגדול

לראש המזבח] זכה וכו', מעשה שדחף אחד מהן את חצירו, ונפל ונשברה רגלו, כיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהיו תורמין את המזבח אלא בפייס ע"כ.

ובתב במורת משה בפרשתנו (י"ז):, דזה נרמז צמה שאמר הכתוב בפרשת תרומת הדשן, לו את אהרן ואת בניו, אין לו אלא לשון זירוז, לרמז ללא היו מפייסים אתרומת הדשן, אלא כל הזרזין ורך ועולה בכבש והקדים את חצירו זכה לו, והיינו זירוז, שיהיו זריזים להקדים עצמם לדבר מצוה ע"כ. – והוסיף עוד לבאר בזה המשך דברי רש"י, אמר רבי שמעון ביותר נריך הכתוב לזרו במקום שיש לו חסרון כפי ע"כ. כי הנה הקטורת מעשרת, דכתיב ישימו קטורה באפך וגו' ברכך ה' חילו (דברים לג-י), וגם הקרבת עולה

צו את אהרן ואת בניו לאמור, זאת תורת העולה וגו', והריס את הדשן אשר תאכל האש את העולה וגו' (ו-ג). וברש"י אין לו אלא לשון זירוז מיד ולדורות. אמר רבי שמעון ביותר נריך הכתוב לזרו במקום שיש לו חסרון כפי (ת"י) ע"כ. והמפרשים נתקשו מהו הזירוז שנריכין למנוה זו יותר משאר המנוה, שהזכיר עליה לו את אהרן, ומנו החסרון כפי שיש בפרשה זו.

ובציינו במשנה (יומא כג.) בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם [כל כהן שהיה מאותו בית אצ רונה לתרום הדשן שחרית תורם, ולא היה פייס לדבר], ובזמן שהן מרובין [הבאים לתרום, זה אומר אני תורם וזה אומר אני תורם], רצין ועולין בכבש, כל הקודם את חצירו בארבע אמות [ליכנס לתוך ארבע אמות עליונות של כבש הסמוכות

זוהי ה' אלקינו אחכם, ואמרת לצנן עצדים היינו לפרעה צמזרים, ויוציאנו ה' ממזרים ציד חזקה וגו'. וינונו ה' לעשות את כל החוקים האלה, ליראה את ה' אלקינו לטוב לנו כל הימים, לחיותינו כהיום הזה. ויש להצין סיוס הכמוצ, אשר לכאורה אין לו שייכות לשאלת הצן. וגם מהו הכוונה באמרו 'לחיותנו כהיום הזה'.

*

ומתחלה נקדים מילי דשמעתתא בהסוגיא שלמדנו, בהסוגיא שמע מינה מדרבי עקיבא תלת.

בגמרא (פסחים ה.) רבי עקיבא אומר אינו צריך, הרי הוא אומר (שמות יב-טו) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם, וכתוב (שם יב-טו) כל מלאכה לא יעשה בהם, ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה. אמר רבא שמע מינה מדרבי עקיבא תלת, שמע מינה אין בייעור חמץ אלא שריפה [דאי השבתתו בכל דבר סבירא ליה, לוקמיה ביום טוב, ויבערנו בדבר אחר, יאכילנו לכלבים או ישליכנו לים], שמע מינה הבערה לחלק יוצאת, ושמע מינה לא אמרינן הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ע"ב.

מעשרת דכתיב (שם) וכליל על מזבחך, אלא שהקטורת מעשרת טפי כיון דלא שכיח כמו עולה (יומא כו.) וזתוס' ישנים (שם). ומסתמא מי שזכה בדשן לא היה צפייס דעולה וקטורת, אס כן יש כאן חסרון כיס צמה שמזדרו לעלות לכזש, על כן יותר יש לורו צמקוס שיס חסרון כיס ע"כ. - ולכאורה יש להצין, כיון דהקטורת והעולה מעשרת, וצמה שימעסק צטרומת הדשן יפסיד, הן עלס המצוה ואתה עמה גדול שכרה, הון ועושר צציתו, למה היו מהכהנים שיזדרו לקוס צאשמורת הצוקר, דיס אונס שינה, ושאיני מיגנא ממיקס, ולהפסיד על ידי זה הון ועושר.

צ) **השבת** הזה נקראת צשס שצת הגדול, אשר צו נצטוו צמזרים על לקיחת הפסח, ומצותו הוא, ולקחו מן הדם ונתנו על שמי המזוזות ועל המשקוף על הצמים אשר יאכלו אותו צהס (שמות יצ-ז), ופסח ה' על הפתח, ולא יתן המשחית לצוא אל צתיכס (יב-כג). ויש להצין טעס הדבר שנצטוו ליתן הדס על הפתח דייקא, אשר צודאי טוצא גניז ציה.

ג) **הכתוב** אומר (דברים ו-כ) כי ישאלך צנך מחר לאמור, מה העדות והחוקים והמשפטים אשר

ג) בפני יהושע הקשה על מה שביאר רש"י, דאי השבתתו בכל דבר, מותר לבערו ביום טוב על ידי שיאכילנו לכלבים או ישליכנו לים, הא אמרינן במשנה (ביצה כז) דחלה שנממאת לא יזיז ממקומו, ופירש רש"י שאינה ראויה לכהן היום, דהא באכילה אסורה לעולם, ובהסקה או לתתו לכלבו ביום טוב אסור, דאין מבערין קדשים טמאים מן העולם ביום טוב. ואפילו על ידי אכילת בהמה, דקיימא לן שאין שורפין קדשים ביום טוב וכו', ורחמנא אחשבה להבערתן דכתיב באש ישרף (ויקרא ז-יז), הלכך מלאכה הוא ע"כ. ואם כן גם בחמץ שאין שורפין ביום טוב, יש לאסור להאכילן לכלבים דאחשביה להבערתן. (ועיין בזה בנודע ביהודה סימן טו).

ד) במגן אברהם (או"ח סימן תמ"ו סק"ב) כתב, על הא דקיימא לן שם, דהמוצא חמץ ביום טוב כופה עליו כלי, לפי שלא יכול למלטלו ביום טוב, והביא דברי השלי"ה שכתב דיוציא החמץ על ידי עכו"ם, דאתי עשה דרבנן דתשביתו, ודוחה לא תעשה דרבנן דאמירה לעכו"ם שבות וכו' ע"ש. הרי דסבירא ליה דמקיים עשה דתשביתו אם נתנו לנכרי לבערו. ולפי זה תקשה, איך יליף רבי עקיבא דתשביתו בערב יום טוב, דאי

הבערת חמץ אי מיקרי צורך יו"ט

א) ברמב"ם (הי חמץ ומצה ג-ה) כתב, דהמוצא חמץ בביתו ביום טוב, כופה עליו כלי עד לערב ומבערו ע"כ. והקשה בכסף משנה למה לא יבערנו במקומו ביום טוב, דהא קיימא לן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. ותירץ דלא אמרינן בזה מתוך משום דליכא צורך קצת ע"כ. והקשה בחק יעקב (סימן תמו סק"ג) דהא מבואר בסוגיין, דאי אמרינן מתוך, מותר לבערו גם ביום טוב, ואם כן למה לא התיר לבערו רק בערב.

ב) ובאמת בתוס' (ד"ה לא) הקישו על הא דאמרו, דלית ליה רבי עקיבא מתוך, דאי אמרינן מתוך שרי, והרי בעינן צורך היום קצת, והכא ליכא שום צורך בשריפתו. וכתבו דהכא מה שמבער לצורך מצוה הוי צורך ע"כ. ובשאגת אריה (סימן פא) הקשה, לדעת התוס' (פסחים כט: ד"ה רב) שהמשהה חמץ על מנת לבערו אינו עובר ע"ש. מדוע נחשב ביעורו צורך יום טוב, הלא אינו עובר גם אם ישאיר אותו עד מוצאי יום טוב, ואם כן אין להתיר לו ביום טוב, כל שיכול להמתין למהר ולא יעבור ע"כ. וכן הקשה גם בקובץ שיעורים כאן.

האש, אם כן אף אם ישרוף את החמץ ביום טוב גם כן לא יעבור משום עשיית מלאכה, שהרי עיקר כוונתו היא לבער את החמץ ולא להרבות האש, ואם כן מלאכת ההבערה שנעשית על ידו אינה אלא מלאכה שאינה צריכה לגופה, דאסור רק מדרבנן כדאיתא (שבת צד).

אלא על כרחך מוכח שמלאכת הבערה היא משום שריפת וכליון העצים, ולכן אם ישרוף החמץ ביום טוב יעבור על מלאכת הבערה ע"ש. - אמנם בשלחן ערוך הרב (סימן תצה סעיף ב', ובקונטרס אחרון שם אות ג') כתב, דאיסור הבערה הוא הוצאת האש או ריבוי האש ע"ש. ואם כן תקשה לרבי עקיבא, הא שפיר יש לומר דתשבתו הוא ביום טוב, וביעור חמץ הוי מלאכה שאינה צריכה לגופיה, ואינה אסור מן התורה.

ז) **עוד** יש לדייק מה שהאריך רבי עקיבא, והא כתיב כל מלאכה לא יעשה בהם, ומצינו להבערה שהוא אב מלאכה, דלמה ליה להביא הקרא, הלא דבר זה ידוע גם לתינוקות דמלאכה אסורה ביום טוב, ודי באומרו שמצינו להבערה שהוא אב מלאכה, ועל כרחך דתשבתו הוא מערב יום טוב.

קיום עשה דתשבתו ע"י שליח גוי

ונראה דהנה בשו"ת חתם סופר (או"ח סימן קכא) תמה על השליח,

ביום טוב הא כתיב כל מלאכה לא יעשה, וקשה הא יכול לבערו על ידי נכרי, דאמירה לעכו"ם הוי רק שבות, ומן התורה שרי, ושפיר מקיים תשבתו גם ביום טוב. (ועיין בזה בשואל ומשיב מהדו"ק ח"ג סימן רכ"ג ד"ה והנה לפי, ובשו"ת תורת חסד או"ח סימן מב).

ה) **עוד** יש להקשות, הא קיימא לן שנים שעשאוהו פטורין (שבת צב:), ומפורש ברש"י (שבת קנג: סוד"ה כל שבגופו) דאסור רק מדרבנן ע"ש. ואם כן מה קשיא ליה, דהבערה הוא אב מלאכה, הא יש לקיים מצות תשבתו ביום טוב על ידי שנים שיעשאוהו. (וכבר הקשה כן בשו"ת באר יצחק סימן יז).

בגדר איסור הבערה ביו"ט

ו) **הנה** בפוסקים נסתפקו בגדר איסור הבערה בשבת וביום טוב, אי האיסור הוא הוצאת האש או שמרבה באש, או שגדר מלאכת הבערה הוא משום שריפת וכליון העצים. וכאבני נזר (או"ח סימן רל"ח) הוכיח מסוגייתנו דהאיסור הוא משום כליון העצים, והוא מהא דהוכיח רבי עקיבא, דאי אפשר לומר דתשבתו הוא ביום טוב, כיון שהבערה הוא אב מלאכה. ואם נאמר שהחיוב הוא הוצאת האש או שמרבה

עשאו ישראל ע"כ. ולפי זה נעמו דברי השלייה, דהנה באמת הכא המעשה אין צריך שליחות, ממילא לא אימעוט שליחות עכו"ם, ושפיר קיים העשה של תשבותו על ידי עכו"ם ע"כ.

אך שוב כתב, דהגם דאפשר לקיים תשבותו על ידי עכו"ם, מכל מקום ביום טוב אי אפשר לשרוף על ידי עכו"ם, דידוע מה שפסק הרמב"ם (הי מאכלות אסורות ה-ו) דאין בגדין בנותן טעם, ולכן האוכל גיד הנשה של טמאה פטור משום טומאה, דאין בגדין בנותן טעם. אמנם האוכל גיד הנשה של נבילה חייב שתים, משום נבילה ומשום גיד הנשה ע"כ. וביאר בשער המלך (שם) ובפליתי (סימן סה), דכיון דאחשביה רחמנא אכילה לענין גיד, ממילא חייב גם משום נבילה, ורק בטמאה דליכא איסור גיד, משום הכי ליכא נמי איסור טומאה דאין בגדין בנותן טעם, אבל בנבילה דאיכא איסור גיד הנשה, ממילא איכא איסור נבילה, דאי אפשר לעשות שני הפכים בנושא אחד ע"כ. ואם כן גם לענין ביעור חמין, אם אתה אומר לענין המצות עשה שלוחו של אדם כמותו, ממילא על כרחך צריך לומר שעשה המעשה, ואם עשה על כרחך חייב גם משום שבת וים טוב, דאי אפשר לומר דעשה מצוה ולא עשה מלאכה ע"כ.

שכתב דהמוצא חמין בפסח ישביתנו על ידי עכו"ם, וז"ל ולפעניד נהי דהחמין מבויער מן העולם, מכל מקום הבעלים לא קיימו המצות עשה דתשבותו על ידי שליחות של גוי, ולא מינתק לאו דבל יראה שכבר עבר, ולא הוי לאו הניתן לעשה, כיון שהוא לא קיים העשה ע"כ.

אמנם בשו"ת קול אריה (סימן קט די"ה וז"ה) כתב עלה, ובאמת דבר חכמה דיבר בזה, ופלא על השלייה הקי שלא הרגיש בזה. אבל נראה לבארם על פי דברי המחנה אפרים (הי שלוחין סימן יא) שכתב, דמי שרוצה לתקן מעקה על ידי אומן גוי, יכול לברך על מצות מעקה, אף דאין שליחות לעכו"ם ואם כן לא עשה הוא המעשה דמעקה, מכל מקום יש לומר דהא דאין שליחות לעכו"ם, היינו דוקא במידי דבעי שליחות, כגון תרומה או קידושין וגירושין, וכיון דבעי על המעשה תורת שליחות, על זה אימעוט עכו"ם משליחות. אבל היכי דהמעשה בעצמו אין צריך שליחות, אם כן לא אימעוט משליחות, ושפיר אמרינן בכהאי גוונא יש שליחות לעכו"ם. וכיון דבמעקה אין צריך שליחות, דאי עשה הגוי המעקה שלא מדעתו גם כן מהני ומה שעשה עשה, כי נמי אם עשאו עכו"ם בשליחות ישראל חשוב כאילו

מפקיר נכסיה והוי עני וחזי ליה השתא נמי חזי ליה, ומגו דזכי לנפשה זכי נמי לחבריה, ורבנן סברי יתננה לעני הנמצא ראשון, חד מגו אמרינן, תרי מגו לא אמרינן ע"כ. ואם כן חד אחשביה אמרינן, תרי לא אמרינן.

ואם כן אי הוי סבירא ליה לרבי עקיבא דהשבתתו בכל דבר, לא הוי קשיא ליה איך יכולין לבער חמץ ביום טוב, הא יש איסור ביעור חמץ ביום טוב, דאחשביה נתינתו לכלבו כשורפו. דיכולין לומר דמשביתו על ידי עכו"ם, ואין הישראל מבערו בידים, ואינו עובר. וליכא למימר דמגו דחשוב שלוחו לביעור הוי שלוחו גם לענין שבת, דתרי אחשביה לא אמרינן. ומדאוסר רבי עקיבא לשורפו ביום טוב גם על ידי עכו"ם, על כרחך דסבירא ליה אין ביעור חמץ אלא שריפה שהיא מלאכה גמורה, ואם כן אי אפשר דתשביתו הוא ביום טוב, דגם על ידי עכו"ם אסור, כיון דחשוב שלוחו לביעור חשוב נמי שלוחו למלאכת יום טוב, ועל כרחך דתשביתו הוא מערב יום טוב.

משהה חמץ ע"מ לבערו אינו עובר

ובזה נבוא ליישב גם קושיית השאגת אריה, דמנא לן דרבי עקיבא לא

ולפי זה דברי רבי עקיבא כראוי מוצקים, דאי אפשר לומר דתשביתו הוא ביום טוב, דהבערה הוי אב מלאכה ואסור ביום טוב. ואין לומר דיוכל לקיימו על ידי נכרי, דמיגו דהוי כשלוחו לביעורו הוי גם שליח לגבי מלאכת יום טוב, ואסור לו לעשותו גם על ידי נכרי. וכן כתב ליישב באבני נזר (או"ח סימן שמא אות יא). והוא כעין הא דאמרו (סוכה ז) מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת ע"ש. – והנה מבואר בשו"ת בית יצחק (או"ח סימן פ"ח אות יא) דענין מיגו הוא כמו אחשביה, הואיל דחשוב למצוה חשוב למלאכה, ומיגו דאחשביה לדופן לגבי סוכה אחשביה לדופן גם לענין שבת ע"ש. (וכן כתב גם בשו"ת טוב מעם ודעת מהר"ק סימן כט).

חד אחשביה אמרינן תרי לא

ומעתה יש ליישב גם קושיית הפני יהושע, דמנא ליה דרבי עקיבא סבירא ליה אין ביעור חמץ אלא שריפה, הלא גם אם השבתתו בכל דבר, אסור להאכילו לכלבו או להטילו לים ביום טוב, ממעם דאחשביה לביעורו, והוי כשורף חמץ ביום טוב. ונראה דאיתא בגמרא (בבא מציעא ט) גבי מי שליקט את הפאה, ואמר הרי זו לפלוני עני, רבי אליעזר אומר זכה לו, מגו דאי בעי

הלא תעשה, על כן לא שייך לומר בזה דיעבור הלאו בשביל קיום העשה, דכל זמן שלא עבר הלאו לא שייך קיום העשה, אבל עשה דתשבתו דהוא חלה בערב פסח אחר חצות תיכף אף קודם שעבר על הלאו, אם כן אין חשש בזה אם משהה החמץ בביתו כדי לקיים העשה, כיון דהעשה באה קודם ולא באה לתקן הלאו, אם כן לא אסרה תורה לעבור על הלאו בשביל קיום העשה, ועל כן סובר ר"י דמשהה חמצו ודעתו לבערו אינו עובר ע"כ. נמצא לפי זה דדוקא אי אמרינן דתשבתו נהוג בערב יום טוב, אז אמרינן דמשהה חמץ על מנת לבערו אינו עובר עליו, מה שאין כן אי תשבתו דוקא ביום טוב, אז ודאי אסור לשהות על מנת לבערו, כמו בכל לאו הניתק לעשה.

ומעתה על כרחך צריכין לומר דלית ליה לרבי עקיבא מתוך, דאי סבירא ליה מתוך, אם כן מה קשיא ליה, הא הבערה הוי אב מלאכה, ואיך יכולין לבערו ביום טוב, הא יש לומר, דבאמת תשבתו הוא ביום טוב, ומותר לבערו משום מתוך. ואין להקשות הא צריכין צורך קצת, דהא יש כאן צורך מצוה לקיים ביעור חמץ. ואין לומר שאין כאן צורך, כי יוכל להשהותו עד מוצאי יום טוב, דהמשהה חמץ על מנת לבערו אינו

סבירא ליה מתוך, דלמא סבירא ליה מתוך, והא דלא הותר ההבערה ביום טוב, משום דצריכין צורך קצת, והכא ליכא צורך כלל, דיוכל להמתין בביעורו עד מוצאי יום טוב, ואינו עובר בכל יראה, דהמשהה חמץ על מנת לבערו אינו עובר. ויש לומר דהנה הא דמשהה חמץ על מנת לבערו אינו עובר, כתב בשאגת אריה (סימן פא) לבאר, דכיון דכל יראה הוי לאו הניתק לעשה, אם כן כשמקיים העשה מתקן הלאו, וממילא מותר לו לכתחלה לעבור על הלאו, באופן שעושה כן על מנת לקיים העשה אחר כך. אמנם הקשה עלה, דהא בכל לאו הניתק לעשה, קיימא לן דאף על גב דאין לוקין עליו, מילקי הוא דלא לקי אבל איסורא ודאי איכא, אף על פי שיקיים העשה לבסוף, ולא אמרינן דמותר לכתחלה לגזול על מנת להשיב, (וכמבואר בגמרא בבא מציעא סא), או להותיר קדשים על מנת לשרפן, (וכמבואר בגמרא תמורה ד), אף דגזל ונותר הוי לאו הניתק לעשה, ומאי שנא בל יראה דמותר לכתחלה לעבור עליו על מנת לבערו ולקיים עשה דתשבתו.

ובמקור חיים (סימן תלא), כתב ליישב, דדוקא בלאו הניתק לעשה דאינו יכול לקיים העשה עד שיעבור את

המלאכה, על כן גם מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב. ורק בשבת דכתיב (שמות כ-י) לא תעשה כל מלאכה, דקפיד קרא על העושה, על כן צריך להיות כוונת העושה לגוף המלאכה. ובנה יסודו על דברי המגן אבות שתירץ כעין זה קושיית התוס' יום טוב (שבת פ"ז מ"ב) ע"ש. וכן צידד בפני יהושע (שבת מו:) דביום טוב חייב, מטעם אחר, דסתמא כתיב ביום טוב (בפרשת בא) כל מלאכה לא יעשה בהם, ועדיין לא נאמרה מלאכת המשכן דנילף מיניה דבעינן מלאכת מחשבת ע"ש. ומעתה כיון דביום טוב מיירי כאן, הרי גם הבערה כשהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה חייבין עליה.

ובשו"ת אבני ציון (ח"ג סימן כד אות ח) כתב, דלפי זה יש לומר כן גם לענין שנים שעשאוהו דביום טוב חייבין, כיון דרחמנא לא על גוף הפועל קפיד רק על הפעולה דהיינו החפצא, וכהאי גוונא יש לומר דגם שנים שעשאוהו חייבים, דגוף המלאכה הא נעשית על ידי שניהם ע"ש. וממילא שפיר קאמר רבי עקיבא, דאי אפשר תשבתו ביום טוב, דהרי אפילו אם שנים יעשוהו חייבין.

ולכן כאשר רבי עקיבא רצה להוכיח דתשבתו אי אפשר דקאי על יום טוב, דיש בזה חיוב הבערה. ולכאורה יש

עובר. דזהו רק אם מצות תשבתו הוא מערב יום טוב, אז מותר להשהות על מנת לבער, אבל אם מצות תשבתו הוא ביום טוב, ולא קדמה קודם הלאו, אז אסור להשהות החמץ על מנת לבער, ושפיר הוי צורך יום טוב לבערו, ומה קשיא ליה דהבערה הוי אב מלאכה, הא מותר מטעם מתוך, ועל כרחק צריכין לומר דלית ליה רבי עקיבא מתוך.

וממילא מיושבים גם דברי הרמב"ם בהמוצא חמץ פסח דכופה עליו כלי, ולא התיר לבערו מטעם מתוך. דכיון דצריך צורך היום קצת, ולדידן דתשבתו הוא מערב יום טוב, הרי מותר להשהות חמץ על מנת לבערו, כיון דהעשה באה קודם ולא באה לתקן הלאו, ואם כן אין שום צורך במה שמבערו ביום טוב, ולכן כופה עליו כלי ומבערו בערב.

ביו"ט אי מלאכה שא"צ לגופה חייב

ובזה נבא ליישב גם שאר הקושיות, על פי מה שכתב בילקוט הגרשוני (על אנדות השי"ס ח"ג בקונטרס מעדני פסח אות לה) בשם הקול אריה זצ"ל, דביום טוב מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, משום דביום טוב כתיב כל מלאכה לא יעשה (בצירי), וקפיד רחמנא על המלאכה שלא תיעשה ביום טוב, ולא על הפועל העושה

האש או ריבוי האש, ולא איכפת לך כלל אם נתבער החפץ או לא, אז לא שייך לומר אחשביה, שכאשר מאכילו לכלבים ביום טוב, הוא כהוציא אש ביום טוב, דמה ענין יש באכילת כלבו עם הוצאת האש, ולא שייך בזה אחשביה כלל.

ומעתה כיון דרבי עקיבא הוצרך להביא בראייתו את הקרא של מלאכת יום טוב, דכתיב כל מלאכה לא יעשה בהם, להורות דאסור ביום טוב גם מלאכה שאינה צריכה לגופה, על כרחך דסבירא ליה דהבערה חייבין משום הוצאת אש וריבויין, והוי ביעור חמץ מלאכה שאינה צריכה לגופה. דאי סבירא ליה דהחויב הוא משום כליון החפץ, אז הוי ביעור חמץ מלאכה הצריכה לגופה, ולא צריבין לקרא של כל מלאכה לא יעשה בהם. וכיון שכן הוא, דהבערה איסורו משום הוצאת אש, אם כן לא שייך לומר אחשביה, דבאכילת כלבו הוי כשורפו ביום טוב, ולא אסור הבערתו ביום טוב, ועל כרחך צריבין לומר דסבירא ליה דאין ביעור חמץ אלא בשריפה.

*

בגמרא (פסחים קי"ט:) אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה,

לדחות דשריפת חמץ הוי רק מלאכה שאינה צריכה לגופה, דאינו רוצה ריבוי האש אלא כליון החמץ. וגם יש לדחות דיבעירנו על ידי שנים, דאין בו איסור דאורייתא. על כן הקדים הא כתיב ביום טוב כל מלאכה לא יעשה בהם, דקפיד קרא על עצם המלאכה, ולא על הפועל העושה המלאכה, וחייבין בזה גם על מלאכה שאינה צריכה לגופה, וגם אם יעשוהו שנים, ואם כן אי אפשר לומר דקאי תשביטו ביום טוב, ועל כרחך דבערב יום טוב מיירי.

יישוב אחר לקושיית הפניי

ובזה היה נראה ליישב קושיית הפניי יהושע באופן אחר, שהקשה דמנא לך דרבי עקיבא סבירא ליה דאין ביעור חמץ אלא שריפה, דגם אי השבתתו בכל דבר אסור ביום טוב, דאמרינן אחשביה, ומה שמאכילין לכלבים ומבערו מן העולם, הוי כהבערה וכנ"ל. ונראה דסברא זו של אחשביה לא שייך לומר, אלא אי נימא דאיסור הבערה ביום טוב הוא שריפת וכליון העצים והבשר, אז יש לומר דגם אם מכלה אותן באופן אחר, מחשיבין אותו כשריפת אש. אבל אי אמרינן דמלאכת הבערה ביום טוב, אין לו שייכות עם כליון החפץ, אלא המלאכה היא הוצאת

שנתונים שוב בגלות ומשועזדים תחת ידיהם.

חדאן בחרוה דפורקנא דמארייהון

אמנם כבר כתב צנני יששכר (ניסן מאמר ד' דרוש א') כי עיקר השמחה בגלות מצרים, להיות שהיו מצרים עירוס ועריה בלא תורה ומצות, ונשתקעו על ידי זה צומן קצר צמ"ט שערי טומאה (זו"ח יתרו לט.), ומאז שיאלו ונצחרו לסגולה ניתן להם התורה ומצותיה, וזוהי הם מוצדלים מכל עם בגלות החל הזה, ותהלה לאל"י ית"ש הגם שנתארך הגלות בעוה"ר, לא אלמן ישראל מאלקיו, והם נשארים באמונתו ית"ש ובאמונת התורה ומצותיה, בזה הם מוצדלים מכל עם, וריקנין שבהם מלאים מצות כרמון, ובעבור זה נקרא גאולת מצרים גאולת עולם, כי לא היה ולא יהיה עוד גלות כזה להשתקע ח"ו בטומאת הקליפות כל כך, הגם שלענין גלות הגופות בעונותינו הרבים גדולה כעת הגלות כפלי כפליים לאין משער, אבל בגלות הנפשות אין שום גלות דומה לגלות מצרים.

וזדו כוונת הזוהר הק' (ס"ב מ:) ציה שעמא כניש קוצ"ה לכל פמליא

כל המצוה את המועדות כאלו עוצד עצודה זרה, שנאמר (שמות לד-יז) אלהי מסכה לא תעשה לך, וסמך ליה את חג המצות תשמור ע"כ. ויש להצין למה חמור ציטול מצוה זו, עד שהוא כעוצד עצודה זרה. ומה גם שלא אמר המצטל את המועדות, אלא המצוה, ומשמע שגם זלזול בלבו חמור כל כך, ויש להצין טעמא מאי, ולמה יזלזל צמנוה זו יותר משאר מצות ה'.

אכתי עבדי אחשורוש אנן

ובראה כי הנה חג הפסח הוא זמן חירותינו, שגאל את אבותינו ממצרים שנשתעזדו שם בחומר ובלבנים. ולכאורה לשמחה מה זו עושה, הלא אכתי עבדי דאחשורוש אנן, מפוזרים בארבע כנפות הארץ צין האומות, ובאריכות הזמן כפלי כפליים, ולא נתנונו המון לאומים די השצ רוחינו זה כאלפיים שנה, והעצד הגתון תחת יד משעזדו צשעזוד רב ועטוס צימי זקנותו, היאך ישמח ויגיל בגילה ורנן על שיאל צימי נעוריו משיעזוד לחירות, הלא יתאנח צמר נפשו על שהוא נתון כעת בצרה ובצביה. וממילא יתכן שיצוה בלבו ויזלזל צשמחת חג הפסח, שאין כל טעם לחוג את החג הזה צשעה

הגלות הקשות ציותר ע"כ. — ולכן המבזה את המועדות, שחשב לשמחה מה זו עושה, הלא לנו משוקעים עדיין בהגלות, ואין מקום לחוג חג, זהו לסימן שאינו מרגיש בשמחת הגאולה הרוחני, והתורה ומנחתיה הם לעול על נארו, על כן הוא כאלו עובד עצודה זרה, שאינו מרגיש באשר עצודת קונו.

ויש לומר עוד, כי הנה הכתוב אומר את חג המנחות תשמור (לז-יח). ויש להבין למה אמר לשון שמירה, ולא אמר כמו בחג הסוכות, חג הסוכות תעשה לך. ובשלמא בעשיית המנחות שייך שפיר שמירה, ושמרתם את המנחות (שמות יז-יז), לשומרו מחימוך, אבל על חגיגת החג למה אמר לשון שמירה.

האמונה שרוכש בחג ישאר בעמו

ונראה כי הכתוב אומר, ושמרתם את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה (יג-י). ויש לומר כי חג הפסח הוא חג האמונה, והאותות והמופתים שעשה ה' צמרים היו להורות, שיש לעולם אלוה-מחדשו, וידע ומשגיח ויכול, וכמו שהאריך הרמב"ן (שמות יג-טז), שהאותות והמופתים הגדולים

דליה, ואמר לון זילו ושמעו סיפורא דשבחא דילי וכו', כדין אחיין ואודאן ליה לקוב"ה על כל אינון ניסן וגבורן, ואודאן ליה על עמא קדישא דאית ליה בארעא דחדאן בחדוה דפורקנא דמאריהון וכו' ע"ש. כי הנה נפשותינו הן המה חלק אלקי ממעל, וישראל בגלותם, הגם שהם בגלות כעת בכפלי כפליים, אבל הם שמחים בגאולת אדוניהם כזיכול, דהיינו גאולת נפשותם, חלק אלקי, שכבר הם בני צניה של תורה ויודעי שם תפארתו. והגם שהם נחויים בשציה בעמם, הם חדאן בחדוה דפורקנא דמאריהון, היינו גאולת אדוניהם כזיכול ע"ש.

וחגותם אותו חג לה'

ובמשך חכמה (פ' בא) כתב לבאר בזה הכתוב, וחגותם אותו חג לה' לדורותיכם, חקת עולם תחגוהו (יז-ד), כי אם רואים את חג יציאת מצרים רק כשיחורר חומרי משיעבוד גופני, יתכן שאין טעם לחוג את החג הזה בשעה שנחויים שוב בגלות, ולכן אמרה תורה וחגותם אותו חג לה', כאשר תחגו אותו שהוא חג לה', לראות את הגאולה הרוחני שבו, אז חג יציאת מצרים הוא חג נצחי, חוקת עולם תחגוהו, ואפילו בתקופות

אלא צו יקבל כח ואומץ להחזיק
באמונת אלוקי עולם על כל השנה
כולה. ושיעור שכחה הוא י"ב חודש,
על כן יש לעורר זכרונו בזה פעם
אחת בשנה, ותהא רישומו ניכר עליו
ועל מעשיו צמשך כל השנה.

וזהו שאמר הכתוב, ושמרת את
החוקה הזאת למועדה מימים
ימימה, שלא די צמיה שאתה חוגג את
חג הפסח משך שבעת ימים, אלא
תכליתו הוא לשמור את החוקה הזאת
ימים ימימה, על משך כל השנה כולה
יום יום, שלא תפוג התעצמות
האמונה שהשיג בחג הזה, אלא יומשך
אתו עמו כל ימיו. — והנה דבר
חשוב שיוכל אדם להשתמש בו לזמן
מרוצה, ועל דרך משל סכום רב של
מעות, הוא שומר זאת בשמירה
מעולה שלא תאבד ממנו, כן יש
לשמור את חג המצות, ליהנות ממנה
כל השנה. — אצל מי שמצוה את
המועדות, שהמועד איך אללו לחשיבות
רק לפי שעה, אכול ושחות ולנות,
ואינו שומר על כל השנה כולה,
לחיות באותה שמחה ואושר שמרגיש
בליל התקדש חג, אז הרי זה לסימן
כי עצודתו לה' זרה אללו, ואינו
משיג תוכן עומק החג, שענינו לקשר

עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה
כולה. ולכן נזהר ה' שנעשה תמיד
זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק
הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם,
ובניהם לדור אחרון וכו'. וכן כל
כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת
מצרים, והכל להיות לנו בכל הדורות
עדות צמופתים שלא ישכחו, ולא
יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת
אלוקים וכו'. ומן הנסים הגדולים
המפורסמים, אדם מודה בנסים
הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה,
שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו
עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו,
שכולם נסים איך בהם טבע ומנהגו
של עולם וכו' ע"ש.

ולכן צראש כל מועדות נשאת פסת,
כי אמונה הוא שורש כל
התורה כולה, וכל מצותיך אמונה, וזהו
שורש האדם בכל עת ובכל שעה
ורגע, כי יש מנהיג לבירה, והכל
מושגח מאתו ית"ש. — ובצוא חג
הפסח נריך האדם להתעצם באמונה
זו, עד שישאר טעמו צפיו על כל
השנה כולה אחריו, ואין מפטירין אחר
הפסח אפיקומן (פסחים קי"ט:), כדי
שישאר טעמו, והוא להורות כי פסח
אינו מצוה זמני, חג ה' שבעת ימים,

היה להם חלק על ידי זה צקיום כל מנזת היום, שאי אפשר להעשות צלי הדישון של המנזת, על כן וויתרו על הכל, להזדרז צבוקר אור להרים את הדשן. — וזהו מוסר השכל איך יש להזדרז להקדים קיום מנזת ה', ולא יציט על ריוח ממון, כי טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף.

לא ידע האדם עתו

ובביאור הדבר שהזריזין היו מקדימין למנזת, יש לומר, שהוא על דרך שאמרו חז"ל (נדרים י:): אדם כי יקריב מכס קרבן לה' (ויקרא א-ב), מנין שלא יאמר אדם לה' עולה וכו', אלא עולה לה', תלמוד לומר קרבן לה' ע"כ. ופירש השל"ה (מסכת פסחים מנה עשירה דרוש א' אות רנו) דיש לחוש שמא ימות מיד לאחר שיאמר לה', ויזיף ח"ו שם שמים לצטלה ע"כ (ועיין תורה תמימה שם אות י"). ובקדושת לוי (פ' מטות) פירש בזה, איש כי ידור נדר לה' (ל-ג), ובמדרש פליאה הדא דתימא ימיו ככל עובר (תהלים קמד-ד). כי הכתוב אומר נדר לה', ולא לה' נדר, דחיישינן שמא ימות, וזהו הדא דתימא ימיו ככל עובר ע"כ. וכיון דהאדם לא ידע את עתו, על כן טוב להזדרז

את האדם עם צוראז צקשר חזק ואמיץ.

נפשי חולת אהבתך

והנה הכהנים שומרי משמרת הקודש, כל חיותם הוא לעבוד את צוראם, ומשיגים הם את האושר הנפלא שצחר צנו מכל העמים, ומכל שכן צמה שצחר צשצט לוי לעצדו צצית ה'. וצהיות שתרומת הדשן היתה העצודה הראשונה צצמקדש, וזריזין מקדימין למנזת, לא היו רוצין להחמיץ את המנזת, ומוכנים היו לוותר על העשירות של העולה והקטורת, כדי לחטוף מנזת צשעה אחת קודם. וחציצה עליהם קדימת קיום המנזת יותר מזהב ומפז. וההשתוקקות והנמאון לעבוד עצודת המלך, היה כל כך חזק וחציצ צעייניהם, וחולת אהבה אני, שלא יכלו להתממהה לחכות על הפייס אולי יזכו לעבודה יותר חשובה, הגם שמתן שכרה היתה צצדה.

ובזה גם שגופא צתר רישא גריר, וכאשר מקדש ראשית היום צעבודה, זה משאיר רושם דקדושה על כל היום כולו. והיא מנזת שעולה צטורת, לקום צאשמורת ולגדד שינה עצור קיומה, ולפוס צערא אגרא. וגם

לעשות את כל החוקים האלה, ליראה את ה' אלקינו לטוב לנו כל הימים, לחיותנו כהיום הזה. כי הצן החכם שואל שני דברים, אחד מה העדות והחוקים כפשוטו. ושנית, אשר 'לוא' ה' אלקינו אחכם, לו לשון זירון, מהו תוכן הענין לקיים מצוות ה' בזירון, וכי לא יוצא ידי חובתו כשיעשנו באיחור. והתשובה על ראשון ראשון, עבדים היינו לפרעה ויוציאנו וגו'. ועל שאלה השנית, 'ויצונו' ה' לעשות את כל החוקים, שצונו לעשותם בזירון, לחיותנו כהיום הזה, כי לא ידע אדם את עמו, וימינו ככל עובר, ומי יודע כמה הם שעות ימי חייו, ואולי חיותנו הוא רק כהיום הזה, והרי אפילו לרגע חיישינן שלא יאמר לה' קרבן, ועל כן יש להזדרז לעשות מצוות ה' מבלי איחור.

שורתא דינוקא או דאבא או דאמא

ואיין לו אלא לשון זירון מיד ולדורות, הזירון למנוה, שעושהו בחשק, משכני אחרין נרוה, יש לו השפעה מרובה על בני ביתו. — חז"ל סיפרו (סוכה נו:): מעשה צמרים צת צילגה [ממשמרת צילגה היתה וכן שמה], שהמירה דתה והלכה וגשאת לטרדיוט אחד ממלכי יונים. כשנכנסו יונים

לקיום גם מנוה קלה בשעה אחת קודם, מלהמתין על עשיית מנוה בהידור בשעה מאוחרת. וכמבואר בגמרא (ראש השנה לב:): דזריזין מקדימין למצות הוא קודם לצרוב עם הדרת מלך ע"ש.

הנחמדים מזהב ומפז רב

וגרואה, על זה רמז הכתוב צמעלת מצות ה', הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת נופים, גם עצדך נזהר בהם בשמרים עקב רב (תהלים יט-יא), כי מתרומת הדשן למדנו, חשיבות חטיפת מנוה בשעה אחת קודמת, שהיא נחמדה יותר מזהב ומפז, שהרי ויתרו על מנוה שמעשרת, קטורת ועולה, כדי לקיים מנוה בצוקר השכם, וגם עצדך נזהר בהם בשמרים עקב רב, כאשר היו דשין בהעקב לרוץ על גבי הכבש לחטוף המנוה.

ובזה יתבאר גם כן שאלת הצן החכם ותשובתו אליו, שאמר הכתוב, כי ישאלך צנך מחר לאמור, מה העדות והחוקים והמשפטים אשר לוא ה' אלקינו אחכם, ואמרת לצנך עבדים היינו לפרעה צמרים, ויוציאנו ה' ממרים ציד חזקה וגו', ויצונו ה'

מפוזרים בכל רחבי ארץ ישראל, ולפעמים הדרך עצמו לירושלים היה עולה לו שזוע ימים או יותר, וכמו כן הדרך חזרה לציטו. והכהן הוצרך לעוזב את ציטו על כמה שזועות, שמי פעמים שנה. היה צריך לסגור חנותו ומסחרו, או למוסרו לאחרים, על משך הזמן ההוא, ולסדר שאר הדברים הנוגע לציני ציטו על הימים הללו. ושז טלטול הדרך, אשר ממעטת את הממון וממעטת את השם (רש"י לך יז-יג), וטלטול קשה לאדם יותר מכל (פרקי דרבי אליעזר פרק כ"ו), ומכל שכן טלטולי דגברא דקשין מדאיתתא (סנהדרין כו.). וכאשר צא כבר לירושלים, היה מגלגל עצמו צאכסניא אצל אחרים, ואין מטתו ומזונותיו סדורים לו.

והבהן אשר עבודתו צצית ה' לא היתה חסובה צעיניו, כאשר התקרב זמן משמרו, היה מתאוון צציתו, אוי צימים הקרובים אני צריך שז לעוזב הצית ולעלות לירושלים, ומפרט כל הקישויים והצעות המתהוים לו מנסיעה זו, אך מה אוכל לעשות הלא סוכ"ס כהן אני, ועל כרחי אני צריך לעלות. וכאשר צא חזרה לציטו, היה מפרט ומספר כל

להיכל [צימי מתתיהו בן יוחנן] היתה מצעטת צסנדלה ע"ג המוצח ואמרה, לוקוס לוקוס [הוא זאב צלשון יוני], עד מתי אתה מכלה ממון של ישראל ואי אתה עומד עליהם צשעת הדחק. וכששמעו חכמים צדצר [לאחר שגברה יד צית חשמונאי] קצעו טצעתה וסתמו את חלונה [של משמרתה]. ופריך משום צרתא קנסין ליה לדידיה [ואפילו לאציה לא הוה לן למקנסיה]. אמר צציי אין כדאמרי אינשי שותא [דיצור] דינוקא צשוקא או דאצוה או דאמיה ע"ש. והוא פליאה לתלות חטאה על אצותיה שהיו כהנים משרתי ה', עד שלא היה לחכמים שום ספק צדצר, כי מעשיה היתה גרמא ממעשה אצותיה, עד שקנסו כל המשמורה צצציל זה. אך חז"ל לימדו אותנו צזה גודל כח השפעת החינוך, שלא נוכל לציייר שיארע כדצר הזה, אם לא היו אצותיה מזולזין צעצודת הכהונה שיתנהג ככה.

תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה **הנה** הכהנים היו מחולקים צכ"ד משמרות, וכל משמר היה משמש צעצודה שזוע אחת, הגיע זמן המשמר לעלות, כהנים ולוים עולים לירושלים (מענית כו.). הכהנים היו

ירדה בלצבות בני ציתם, שעבודת הכהנים בצית ה' זה חלק הסיפוק מן החיים, כמו אדם שנוסע לנופש ולהשתעשע, וגם בניו אחריו יתנהגו כמותו כאשר יתגדלו. לא כן הוא ציתו של הכהן השני, בני ציתם ראו רק גדול התלחה שיש בעבודה זו, וזכר פעם שהולך אציהם לעלות למשמר, היו מתמלאים כעס ורוגז, זריכים כבר לעלות עוד הפעם לירושלים, וממילא היה גם אלסם העבודה מזולזל. — וכיון שדבר זה הוא קביעות בצית הכהנים, לא רק מעשה מקרה, אי אפשר שהנהגת האצות לא ישאירו רושם על בני ציתם הן למוטצ והן לרעה. וכאשר ראו חכמים שמרים צת בילגה מצעטת בסנדלה על המוצח, ידעו בצירור כי מצית שמשתוקקים ומגעגעים לעלות להעבודה, לא יתכן מעשה כזה, ואין זה רק משותח דינוקא או דאצוה או דאמיה, אצות אכלו צוסר ושני בניו תקהינה (ירמיה לא-כח).

ודבר זה הוא לדוגמא ולמשל על הנהגת האצות איך הוא משפיע על בני ציתם. הנה כל צתי בני ישראל הכשרים מלאים המה מצות כרמון, וכולם עושים רצון קונם, אצל

התלחה אשר מלאתהו על הדרך, וכל הקישויים שהיו לו מיום עזבו את הצית עד שצח חזרה.

ולעומת זה הכהן שעבודתו בצית ה' היתה חשובה, וזהו חיותו לעבוד את ה' ולשרתו, היה יושב ומנפה מתי יבא כבר אותה השצוע של משמרתו ויעלה לעבודתו, ובני ציתו רואים ושומעים הגעגועים שיש לו, באמרו, אי אפשר לי כבר להמתין עד צוא היום הזה, ורואים שמחתו על פניו בלכתו לעלות וליראות את פני ה'. וכאשר בא חזרה לצימו הוא מלא רגש מגודל הזכות שהיה לו לעבוד העבודה. ומתאונן שינטרך להמתין עוד כחצי שנה שיוכל לעלות עוד הפעם, להתענג מקדושת המקום ושירותו את פני ה'.

השפעת עבודת האב על ב"ב

ובצעתה נחזי אנו החילוק בין שני צתים הללו, אמת כי שני הכהנים הללו היו עולים ועוזדים את עבודתם שם כראוי, אצל ההשפעה על בני ציתם שונה לגמרי, ולא ראי זה כראוי זה. הכהן שעבודתו היתה חשובה, ראו בני ציתם זחלת פניו תמיד מהעבודה, ותולאות חינוך הזה

יד-ח). וצפשוטו הכוונה, שהקצ"ה הוא תקומתם של ישראל, כי אליו יקוו, והוא מושיעם בעת צרה. וחז"ל (יומא פה:): דרשוהו, מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקצ"ה מטהר את ישראל ע"כ. ונראה דהנה דדרשות חתם סופר (לשנה"ג רנה:): כתב, דמהרי"ל לא התיר להשתמש במשכונות של עכו"ם דהוי גזל, חוץ מליל פסח (מג"א ריש סימן תעב). והענין הוא, כי כלי סעודה של עכו"ם שאינם ראויים לטבול כי לא קנאם ישראל, רק בתורת גזילה משתמש בו, יש סכנה וטומאה עצומה של לחמם טמא. ועל כן כשהשאלו ישראל ממזרים כלים, השאילם בשמחה, ורוצים להוסיף יותר ממנה שמצדקשים. אף על גב דאינהו לא חזו, מזלייהו שר שלהם חזו, שזה יגרום טומאה לשונאי ישראל וזהמא רבה, על כן וישאילום בעל כרחך דמזרים (זרכות ט). אך תגבורת הקדושה שהשפיע הקצ"ה על ישראל זלילה ההוא אף על פי שלא היו ראויים, השפיע עליהם כל כך עד שנתצטלה הטומאה צתתק"ס בקדושה. ולכן בכל ליל פסח מותר להשתמש במשכונות של עכו"ם, כי אז מכה גדול התלוצות הסיפור יציאת מזרים,

ההשפעה על הזנים אין כל הצמים שים, זה תלוי באיזה חיות ומשוקה ואהבה האצות עושים זה, וצבית שהתורה ומנותיה המה הרוח החיים של הצית, זה משפיע הרבה גם על צני הצית שיתנהגו ככה. (ועיין בשמן ראש ח"י במדבר דף מ', ודף קצ). - וזהו שרמזו אין לו אלא לשון זירון, וההשפעה של הזירון הוא מיד ולדורות, שיזכה שגם דורותיו אחריו יהיו דבוקים בה' ומורתו, זהו לפי ערך הזירון והשמחה והחשק שרואה אצל אצותיו.

ריבוי השפעת הקדושה בליל פסח

חג הפסח הוא החג של קשר האצות עם הזנים, להמשיך להם אמונת אלקי עולם, הבן שואל והאב משיב, וכנגד ארבעה צנים דצרה תורה, שכה ההשפעה שניתן לאב צפסח מן השמים, הוא שיעשו הדברים רועם גם להזנים הפחותים ביותר, ויש לנצל הימים הללו להעלותם ציראת ואהבת ה' בכל לב. וכפי מה שיתעצם הוא עצמו באהבת צוראו, כן יושפע מזה לצניו וצני ציתו.

הנביא אומר, מקוה ישראל (ה'): מושיעו בעת צרה (ירמיה

לא ישלוט בנו כח הטומאה, אף על פי שלא נטבלו ע"כ.

קדושת החג מטהרת במקוה

הרי לנו גודל ועומק קדושת החג, שיורד בכל צית ישראל כח מקוה טהרה, שבכחה לבטל הטומאה בתתק"ס כנגדה. ועל זה רימז הכתוב, מקוה ישראל ה', הקב"ה מטהר את הטמאים כמקוה, ומתי יש הארה רבה זו, כאשר בא המועד של חג הפסח, מושיעו צעת זרה, שעמד להם לישראל להושיעם במזרים צעת זרה, אז יורד למטה טהרה של מקוה ישראל ה'. ולא רק שמטהר את הטמאים שנטמאו, אלא גם הטומאה עצמה מתבטלת אז בתתק"ס, שאין שורה בה שום כח של טומאה.

יצה"ר נדמה בחובו השערה

חז"ל אמרו חמץ במשהו (פסחים כט:), והטעם הואיל שהוא זכרת, ולא צדילי אינשי מיניה. ואמרו הקדמונים רמז לדבר, כי צין מזה לחמץ איננו אלא משהו, כי צין ח"ת דחמץ לה"א דמנה ליכא אלא משהו. וזדרשות חתם סופר (לשנה"ג רנה:), הוסיף עלה, ואומר אני דהאי משהו היינו כחוט השערה, דיצר הרע נדמה כחוט השערה (סוכה נג:). ואף על גב

שאיננה אלא כשערה, מכל מקום יש ציניהם שלשה, כי ה"א מספרו חמשה וחי"ת מספרו שמונה. ואלו השלשה שמספר ח' יתירה על ה', היינו הקנאה והתאוה והכבוד, דאית בהו כרת, דהרי מוציאין את האדם מן העולם (אבות ד-כא), וצעונותינו הרבים לא צדילי אינשי מיניה עכדה"ק.

ובביאורו נראה, הנה חז"ל אמרו (שם) לעתיד לבוא מציאו הקב"ה ליצר הרע, ושוחטו צפני הצדיקים וצפני הרשעים, נדיקים נדמה להם כהר גבוה, רשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו צוכין והללו צוכין וכו' ע"ש. וציאר צמהרש"א שם הכונה, על פי מה דאיתא עוד בגמרא (שם) אמר רב אסי יצר הרע בתחלה דומה לחוט של צוכיא [עכביש], ולצוקף [משאדם נמשך אחריו מעט מתגבר והולך צו] דומה כעצמות העגלה, שנאמר (ישעיה ה-יח) הוי מושכי העון בצבלי השוא [בתחלה הם מציאים אותן עליהם על ידי חבלים שאינן של כלום], וכעצמות העגלה [חבל עבה שקושרין בו את הפרה למחרישה] חטאה וכו'. אמר רב יצר הרע בתחלה קראו הלך [עובר דרך עליו ואינו מתאכסן עמו דרך

המתחנך צבית כשר, ושז התדרדר ואוכל טריפות, זה נעשה בהדרגות רבות, מתחלה מקיל לעצמו אשר לא כל דבר נריך הכשר, וסגי גם בהכשר קל, ועל כל פנים כשהוא רעז על הדרך יש להקל. ושז אוכל במסעדה שיש עליו טבלה שהוא כשר, והרי עד אחד נאמן באיסורין, עד שאינו מצחין כלל צמה שהוא אוכל.

איסורים חמורים לא צאים צפעס אחת, זה מתחיל צאי זהירות צמקומות העבודה, מדיצור קל צאים לריצוי דצרים, ושמייעל אחת יש לה תוצאות עמוקות, ושז נעשה לו גם שאר הדצרים להיתר, ולא צכדי הזהירו לנו חז"ל אל תצבה שיחה וכו' (אצות א-ה).

בחור שנתגדל צצית חסידי לא נעשה מודערין מיז אחד לשני, לעוזז דרכי אצותיו ואצות אצותיו, זה מתחיל צדצרים פעוטים וקטנים, צנפילה קלה של חוט השערה, צתיקון פיאות הראש, צגילוח הראש צמספר יותר גדול, צחצישת יארמילקא קטנה יותר, צשינוי המשקפיים, ושז מתקן זקנו, ומשנה סוג הכוצע וצגדיו, עד צצצות הימים יש לו צבר צורה

אכסנאי], ולצסוף קראו אורח [אכסנאי], ולצסוף קראו איש [צעל הצית] וכו' ע"ש. הרי דמתחלה דומה לחוט השערה, והיינו לרשעים שאינם רואין מה יהיה צסוף, ולצדיקים דומה לה, שרואין מה יהיה צסופן, ומרחיקין מתחלת העצירה עכ"ד.

ירידת האדם בא בהדרגה

וייש צזה מוסר השכל, כאשר רואים שאחד אינו צא עוד לצית המדרש להתפלל, זה לא נעשה ציום אחד, שציום צהיר אחד החליט לא להתפלל, ומילד שמתפלל מקטנותו יזם יזם נעקר פתאום ענין התפלה. זה נעשה בהדרגות רבות, מתחלה הפסיק להקפיד על זמן קריאת שמע של המגן אצרהס, הרי יש גם זמן אחר של הגר"א והתניא, ושז כאשר מתעורר צאיחור, הוא מתחיל לדלג התפלה עד הודו, ושז מוותר גם על תפלה צניצור, שהרי צריכין לחטוף את התפלה צעוד שהיא זמנה, ומתפלל ציחידות. ושז מתחיל להקל צתפלת ערצית שהוא רק רשות. ושז קשה להפסיק צאמצע עצודתו לתפלת מנחה, עד שפסיק מלצוא להתפלל כל עיקר, ומי אשם צמצצו, מה שהתחיל לזנוח צהחוט השערה צראשיתו.

נכרים, ואז תרעי את גדיותיך על משכנות הרועים (רש"י שם). — ולכן ההפרש בין חמץ למצה הוא רק חוט השערה, שהכל תלוי במה שלא היו נוהגין מתחלה בחוט השערה, וזה גורם שמתחמץ.

הקב"ה כוה צמנרים, ולקחו מן הדם ונתנו על שמי המזוזות ועל המשקוף על הצתים אשר יאכלו אותו בהם וגו', ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבוא אל צתיכם. והענין הוא כי זכות יציאתם ממצרים, איתא צמדרש צצביל שלא שינו את שמש ואת לשונם (ויק"ר לז-ה) ואת מלבושם (פס"ו שמות ו-ו). וציאור הדברים, כי ישראל היו צשיעצוד מאתים שנה צערות הארץ, צלי תורה ומצות, ואף על פי כן ויהי שם לגוי, מלמד שהיו ישראל מצויינים שם, ולא נתערצו ציניהם, ולא היה אחד מהם פרוץ צערוה (מד"ר שם). ואיך זכו למדריגה רבה כזו, אין זה אלא צצביל ששמרו את צציונם ומראיהם צחיצוניות, אם לא מדברים צלשונם אי אפשר להתערצ עמהם, אם מצויין צצגדיו הוא עומד מופרד מהם, וצזכות זה זכו להשאר יהודים נאמנים לה' ולתורתו.

אחרת לגמרי. וכאשר יעוררו אותו על כל שינוי צפרוטרוט, יאמר היכן כתוב שזה אסור, אין צזה חיוצ לאו או עשה, זה חסידות וכו'. אצל מחוט השערה זו, עצירה גורת עצירה (אבות ד-ז), היום אומר לו עשה כך ולמחר עשה כך, עד שאומר לו לך עצוד עצודה זרה (צצת קה:).

אל תבוש תורת אבך

ובוי שהוא חכם הרואה את הנולד, מצחין תיכף צהיצר הרע ההוא שהוא כעת רק חוט השערה, צצרות הימים ימשיך את האדם ליצר גדול וכצד כהר, ולכן צדיקים נדמה להם כהר. לא כן הרשעים, הם אמרו על כל דצר, זה אינו כלום, הוא רק חוט השערה, ואין לתת לצ לזה, על כן צצרות הימים נתהוו רשעים. — והמשכיל יצין לעשות לעצמו לגדר וסייג, אל תבוש תורת אבך, לא לשנות משהו ממה שראה אצל אצותיו, רק למעליותא ולא להיפוך. וגם זין כל שהוא לא יזון מדרכי אצותיו, ואז יהיה משומר הוא וציתו אחריו. — ואם לא תדעי לך היפה צנשים (שיר א-ח), אם לא תדע להיכן תלכי לרעות צאנך, את היפה צנשים, צאי לך צעקצי הצאן, צפסיעת דרך שהלכו הצאן ועקציים

לא שינו שמם לשונם ומלבושם

ואם כי שלשה דברים הללו אינם מנאה מיוחדת בתורה, מכל מקום הרי זה שמירת כל התורה כולה, שלא לשנות לביון היהודי, כי לפתח חטאת רוצץ (בראשית ז-י), היצר הרע צריך למנא רק הפתח ליכנס אלך, ואם הפתח סגור, שלא שינו שמם ולשונם ולבושם, לא מנא היצר מקום צביתם. — ולכן נזה ה' לתת דם הפסח על הפתח, להורות כי בשביל ששמרו את הפתח על כן זכו להשאר יהודים ולנאח ממנרים. ופסח ה' על הפתח, צוכות ששמרו הפתח פסח ה' על פתח ציתם, ולא נתן המשחית לבוא לצביתם.

ולבן ההפרש בין חמץ למנא, חוט השערה, ועולה במספרו שלש, כי השמירה בשלשה דברים אלו, שלא ישנו שמם ולשונם ולבושם, זהו ההפרש בין חמץ למנא, שכאשר שומר על שלשה דברים אלו לא יתחמץ, וצבינו בשלשה דברים אלו מתחיל החוט השערה, וצריכין עליו שמירה מעולה. — צ"ה צימינו אלה אין לנו נסיון צבינו שם, אצל שינוי הלשון נפרך,

לדבר צבית בלשון עכו"ם, וציתר נפרך זאת בין הצנות שמדברים עם חברותיהם בלשון עכו"ם. ויש לעשות דגוש כל אחד צביתו, שלא לשנות את הלבוש, לא רק בהנשים שלא ילכו בחוקות הגויים ששורשם היא גם פריצות. אלא גם אצל האנשים והילדים, לא לשנות להתדמות להגויים ולעולם המודרני, כי יבוא יום שהרשעים צוכים איך לא יכולנו לבוש היצר שדומה לחוט השערה, למה לא הרגשנו בחוט השערה הזו שיציל ויוליך אותנו מדחי לדחי, ורק צוכותים אלו ינאחו ממנרים.

ובה יתן ה' שנוכה ללכת בדרכי אבותינו, נאי לך בעקבי האלף, וצבוא החג הקדוש הצעלי"ט נוכל להתעטם באמונת אומן, ולהיות טופח על מנת להטפית, למסור זאת לצבינו וצני צבינו, ולא ימוש מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך עד עולם. ונזכה להיות כלים לקבל ההשפעות טובות בגשמיות וצרוחניות, צפסח נידונין על התצואה, להשפיע לנו שפע צרכה והנלחה צצני חיי ומזוני רוחי, וכימי נאחטנו ממנרים יראנו נפלאות, צביאת בן דוד צמהרה דיין.

במעודה שלישית פרשת צו

(שבת הגדול)

ומתרחקים מפני הצושה. אף על פי שמלאו לה תיקון אחר כך שנתקנו בעגל שלא חטאו וכו', מכל מקום האשה היא סיבה ראשונה שצא המסית לעולם וכו' ע"ש. וזודאי שציאור הדברים הוא על פי סוד, כי צפשוטו חייה שייכות יש לחטאו של אדם הראשון עם פגימת הלבנה, ולא מצינו בכתובים שנענשה הלבנה עבור חטא עץ הדעת.

וּנְרָאָה דהנה בגמרא (חולין ס.) איתא, רבי שמעון בן פיזי רמי, כתיב (צראשית א-טו) ויעש אלוקים את שני המאורות הגדולים [דמשמע שניהם גדולים] וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן [שאין שניהם שוין]. אמרה ירח לפני הקב"ה, רבנו של עולם אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד. אמר לה לבי ומעטי את עצמך. אמרה לפניו רבנו של עולם הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעיט את עצמי. אמר לה לבי ומשול ציוס וצלילה. אמרה ליה מאי רבותיה דשרגא צטיהרא מאי אהני וכו'. חזייה ללא קא מיתצא דעתה

בשבו הצעליט צערצ פסח, נזכה לצרך צרכת הרואה חמה בתקופתה, שהיא הצרכה הנדירה ביותר משאר הצרכות, אחת לכ"ח שנה, ונימא זה מילתא.

הן ידוע מחלוקת הפוסקים אם נשים יש להם לצרך צרכה זו, אי הוי כמזות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות, ואם זה דומה לקידוש הלבנה שאין הנשים מצרכות. וצו"ת חתם סופר (או"ח סימן נו) כתב לא ידעתי מאי טעמא לא נהגו הנשים לצרך צרכה זו. ולא שייך הכא הטעם שכתבו בצרכת הירח, שהנשים גורמים מיעוט הירח, דזה לא שייך הכא וכו' ע"ש.

ובקור הדברים הוא צש"ה הק' (שער האוחיות אות ק' ד"ה ומנהג יפה) שכתב, דאף על פי שהנשים מקיימין הרבה מזות עשה שהזמן גרמא כגון שופר ולולב, לא ראינו מעולם נשים מקיימות קידוש הלבנה, מפני שפגם הלבנה גרמה האשה הראשונה, דהיינו חטא חוה,

לדעתם נבראו [שהודיעם שיבראו והם נאותו], ובציונם נבראו [צדמות שזכרו להם], שנאמר (בראשית ז-א) ויכולו השמים והארץ וכל זבאם, אל תקרי זבאם אלא ציונם ע"כ. ואם כן כאשר ברא ה' את שני המאורות הגדולים, הסכימה הלצנה לברוא אותה בציונה, ואיך טענה אחר כך, שאי אפשר לשני מלכים שישתמשו בזכר אחד.

אמנם מנאיתי פתרון הדברים, זמה שכתב צאהל יעקב (פ' בראשית) לברא פרשתא דא, על פי מאמרם הג"ל (חגיגה יב.) אור שברא הקב"ה ציום ראשון, אדם נופה צו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל צדור המצול וצדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלין עמד וגנוז מהם, שנאמר (איוב לח-טו) וימנע מרשעים אורם, ולמי גנוז, לצדיקים לעתיד לבוא ע"כ. וכיון דלעתיד נאמר (ישעיה ל-כו) והיה אור הלצנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שזעמים כאור שזענת הימים, מסתמא כן היה מתחלה זענת שנבראו, כי אין כל חדש תחת השמש. ומתחלה היה אור החמה שזעמים מכפי מה שהוא כעת, והקטין ה' את אורה וגנוז לצדיקים, ונעשה גדול החמה כמו אור הלצנה בתחלה

[ראה הקב"ה שלא נתיישרה דעת הירח]. אמר הקב"ה הציאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח ע"כ.

ובלב אריה (שם) כתב לברא הדברים, כי טענת הלצנה לא היתה שימעט ה' את אור השמש ולא אורה, אלא בהיות שאי אפשר לשני מלכים להשתמש בזכר אחד, יגדיל ה' את אור השמש, והלצנה ישאר על מעמדה. אמנם ה' לא קיבל טענתה, אלא גזר עליה לכי ומעטי עמך, כי אי אפשר להגדיל אור החמה, כמו שכתב רש"י (בראשית א-ה) וירא חלקים את האור כי טוב ויצדל, ראהו שאינו כדאי להשתמש צו רשעים, והצדילו לצדיקים לעתיד לבוא (חגיגה יב.), ואם כן אי אפשר להגדיל אור החמה, והיה צורך למעט את אור הלצנה. וכל זה נגרם רק על ידי הרשעים שאינם ראויים להשתמש בהאור הגדול, ולולא הרשעים לא היו צריכין למעט את אור הלצנה אלא להגדיל אור החמה, על כן אמר ה' לבני ישראל, הציאו עלי כפרה שמיעטתי את הירח, כי עונות ישראל גרמו שהוצרכו למעט הירח ע"כ.

אך צאמת יש להציון, הא אמרו חז"ל (חולין שם) כל מעשה בראשית

וחטא הרשעים זה נגרם הכל מחטא
ען הדעת, שנחערב כל הצריחה טוב
ורע, ואדם וחוה נפגמו, וממילא גם
זרעם אחריהם כמותם, וזה שורשן של
הרשעים בעולם. וכיון שדבר זה
נגרמה על ידי חוה, על כן אין
הנשים מקדשות את הלבנה, מפני
הבושה, שחוה גרמה פגימת הלבנה.

ויש לנו ליקח מוסר השכל מהשמש,
כי גם השמש היה יכול לטעון
טענת הלבנה, שאי אפשר לשני מלכים
שישתמשו בכתר אחד, ואף על פי כן
קבל ולא אמר כלום. — חז"ל אמרו
(שבת פח:) הנעלצין ואינן עולצין,
שומעים חרפתם ואינם משיצין, עושין
מאהבה ושמתין ציפורין, עליהן הכתוב
אומר (שופטים ה-לא) ואהביו כלאת
השמש בגבורתו ע"כ. וכתבו בצעלי
תוספות (פ' בראשית) צביאורו, כי
בתחלה נבראו שני מאורות גדולים,
וקיטרוגה הלבנה ונתמעטה, והשמש
עמד בגדולתו, לפי ששמע חרפתה ולא
השיב, ולכן הנעלצין ואינן עולצין וכו'
עליהם הכתוב אומר ואהביו כלאת
השמש בגבורתו, כשמש שמע חרפתו
ולא השיב ונתגדל על ידי כן ע"כ.

ובספר רוח החיים להגר"ח מוולוז'ין
(ריש אבות) כתב לפרש, פני

צריחתה, ונתהוה על ידי זה שיהיו
שניהם שוין.

ואז בא הלבנה בטענה, אפשר לשני
מלכים שישתמשו בכתר אחד,
שהשוה כעת את אור החמה לאור
הלבנה. וכיון שאי אפשר להחמה
להיות כמקדם מפני הרשעים, אמר ה'
להלבנה לכי ומעטי את ענמך. וכאשר
ראה ה' שאין דעתה מתפייסת, אמר
הקב"ה לישראל הציאו עלי כפרה
שמיעטתי את הירח, כי אתם אשמים
צדבר, שאין הרשעים ראויים להשתמש
לאורה, ועבור זה הוֹרַכְתִּי למעט את
הירח. — וממילא בתחלת הצריחה,
כאשר היתה אור החמה שצעתים,
ואור הלבנה היתה כאור החמה, היו
כולם מרוזים, וגם הלבנה ללציונה
נבראה, כי יש רק כתר אחד, רק
אחר ששינה ה' והקטין את החמה,
ונעשית שוה להלבנה, אז קיטרוגה שאין
לשני מלכים להשתמש בכתר אחד.

עב"פ היוצא לנו מזה, כי מה
שנפגם הלבנה ונעשה למאור
הקטן, אין זה אלא בשביל הרשעים
שאינם כדאי להשתמש באור החמה,
ועבור זה הוֹרַכְתִּי להקטין גם את אור
הלבנה, שלא ישתמשו בכתר אחד.

מאהבה ושמתין ציפורין, אשר המה אהבי ה' בכל לב, ויודעים ומכירים שהכל הוא מן השמים, וכאשר העליצו אותו, הרי זה שליח מן השמים, ועל דרך שאמר דוד על שמעי בן גרא כאשר קילל אותו קללה נמרצת, ה' אמר לו קלל את דוד, ומי יאמר מדוע עשית כן (שמואל ב טז-י). והמה עושין מאהבה ושמתין ציפורין, כי הקב"ה הוא מקור הטוב, ומאתו לא תלך הרעות, ומי יודע איזה חרון אף וזרה סילקו ממנו זמה שהעליצו אותו, ועל כן הם שמחים צהיפורים. ועל כולם הוא אומר, ואהביו כלאת השמש בגבורתו, שלא ענתה דבר ולא קיטרגה כאשר ראה ששני מלכים משתמשין בכתר אחד, ואמרה הלא מה' ילך הדבר, ואין להתרעם אלא לקבל הכל צאהבה.

וראיתי לפרש, הנעלצין ואינם עולצין, שומעים חרפתם ואינם משיבין, כי לפעמים יש שהנעלצ אין לו מה להשיב, כי העולצ אותו צאמת אין צו שום חסרון, ועומד במדרריגה רמה, ואז אין חידוש זמה שאינו עולצ, כי אין לו זמה לצותו. אבל הנעלצים הללו ששומעים 'חרפתם', היינו חרפתם של העולצ,

משה לפני חמה פני יהושע כפני לבנה (צבא צחרא עה.), כי יהושע אמר למשה כאשר אלדד ומידד התנצחו במחנה, אדוני משה כללם (במדבר יא-כח), שהם לא היו מהשבעים איש שצחר משה, שאמר לו ה' ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם, אלא הם מתנצחים מעצמם במחנה כמו משה, וטען יהושע שאי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, והיו פני יהושע כפני לבנה. אמנם משה השיבו, המקנה אתה לי, ומי יתן כל עם ה' נציאים כי יתן ה' את רוחו עליהם, שיתן ה' בעצמו את רוחו עליהם ולא יטרכו לי, והיו פני משה כפני חמה, שלא הרע לו ששני מלכים משתמשים בכתר אחד עכ"ד.

ויש צמדה זו כמה מדריגות, הנעלצין ואינם עולצין, שאינו שותק ושומע, אלא צינו לצין עצמו ישיב אמריו אל העולצ אותו, רק אינו מציטו צרבים כאשר העליצו אותו. ושז צאה מדריגה שניה, שומעים חרפתם ואינם משיבין, שצולם את פיו, ועושה עצמו כאלם כאומנתו של אדם, ואינו משיב דבר ולא חזי דבר להעולצ אותו. ושז צאה מדריגה נשגבה, אשר לא רק שצולם את פיו, אלא עושין

ויש צידם חומר רב שיוכלו להשיג למחרפיו דבר, ואף על פי כן אינם משיצין, המה יזכו לעתיד לאור גדול, כנחת השמש בגבורתו.

והנה מצואר צרמז"ס (ה' יסודי החורה ג-ח) כי הארץ גדולה מן הירח כמו ארבעים פעמים, והשמש גדולה מן הארץ כמו מאה ושבעים פעמים, נמצא הירח אחד מששת אלפים ושמונה מאות מן השמש בקירוב ע"כ. ומצואר מזה שעל ידי שהתרעמה הלצנה, ואמר ה' לה לכי ומעטי את עצמך, נתקטנה מגדולתה בששת אלפים מדריגות, ולא נשארה ממה שהיתה מלפניה, אלא חלק אחת מששת אלפים, הרי לנו עד כמה דיצור אחת פועלת, ואלמלא התרעמה, והיתה מקצלת דין צוראה, היתה גדולה ששת אלפים פעמים ככה.

ובזה היה נראה לרמוז צמה שמנינו צאחי יוסף כאשר התוודו על מכירתם את יוסף, נאמר ויאמרו איש אל אחיו איצ'ל אישמים אינחנו (צראשית מז-כא), וכתב צש"ל"ה הק' שם כי יש כאן ששה אלפין סמוכים, וציאר צזה על פי דרכו לרמוז על שית אלפי

שנין הוה עלמא ע"ש. ויש לומר עוד, כי סיצת שנחת האחים ליוסף היתה, צשציל שיעקב קירצ את יוסף יותר משאר האחים, כי כל מה שלמד משם ועבר מסר לו (צ"ר פד-ח), ועשה רק לו כתונת פסים, ולכן וישנאו אותו ולא יכלו דצרו לשלום (שם לו-ד), כי חרה להם מה שהם נעלצים מאציהם, שיוסף עומד צרום המעלה נגדם. ומה גם כאשר חלם שהשמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לו, הוסיפו עוד שנוא אותו.

אמנם אילו היו הם למדים מהשמש, להיות מהנעלצין ואינם עולצין, שומעים חרפתם ואינם משיצים, לא היו מגיעים לידי כך לירד לחייו של יוסף, להורידו לצור נחשים ועקרצים ולמכרו לעצד. והיה להם להתצונן כי הלצנה שחששה על כבודה הורידו אותה צשש אלף מדריגות למטה, והשמש שלא התרעמה נשארה בגדולתה שש אלף פעמים גדולה יותר מהלצנה. ולכן כאשר התוודו על חטאתם, ויאמרו איש אל אחיו איצ'ל אישמים אינחנו, רימזו על השית אלפי פעמים שהשמש גדולה יותר מהלצנה, צשציל שהיתה מהנעלצין ואינם עולצין.

ואחר כך חזרת חלילה. ולכן זמן
 הזכרה עד שלש שעות, כי בשעה
 שהחמה זורחת, וכל מלכי מזרח
 ומערב מניחים כתריהם זראשיהם
 ומשתחוים לחמה מיד כועס הקצ"ה
 (זכרות ז.), והמלכים ישנים עד ג'
 שעות, ואז הם עומדים ממתנס
 ומשתחוים להשמש, לכן אז אנו מצרכין
 עושה מעשה זראשית, להורות שהשמש
 היא ככל הנצראים, והקצ"ה עושה
 מעשה זראשית, והשמש היא רק
 משרת למלך הכבוד, ויש לה גבול וזמן
 עכדה"ק דפח"ת.

ובהיות כי אנו נכנסים כעת למחזור
 ר"ז מספר או"ר, על כן
 אנו מתפללים, או"ר חדש על ציון
 תאיר, כאשר תחדש מחזור או"ר של
 השמש, תהיה זאת בשעה שנהיה כולנו
 בציון, שהרי צניסן נגאלו וצניסן
 עתידין להגאל, ושם נזרכו ונעבדו
 זיראה כימי עולם, צציאת צן דוד
 צצ"א.

ויש לומר דלכן אנו מצרכין על
 הרואה את החמה צתקופתה,
 זרכת עושה מעשה זראשי"ת, אותיות
 זר"א שי"ת, כי החמה נשאה
 צמעלתה וגדלתה, כמו שזראה ה',
 והוא עומדת בגדולה שש אלף פעמים
 יותר מהלצנה, ולכל זה זכתה רק
 צשציל שקיבלה דין ה' ולא התרעמה
 כלל על דרכי ה'.

ונסיים צמה שדרש הגאון צעל שואל
 ומשיצ מלצוב זצ"ל, צעת
 זרכת החמה (שנת תרכ"ט), שחז"ל
 תיקנו לצרך זרכת החמה, להוציא מלצ
 העוצדים לשמש, שחוצים שהשמש
 היא אלקות, ומוזה שנראה שהשמש צצ
 לאותו נקודה שנתלה מצורר שאינה
 אלקות, שאם לא כן היתה מתפשטת
 כרצונה עד צלי די, ומי צוה עליה
 שחשוב למקומה. ועל כרחק שיש עליה
 מצוה וסרה למשמעותו, ואלקי עולם
 זראה על זה האופן שחשוב למקומה,
 וצוה עליה עד פה תצא ולא תוסיף,

לפני מעמד ברכת קידוש החמה

מחזור ר"ז, ערב חג הפסח שנת תשס"ט לפ"ק

אתה ה' אלקינו מלך העולם עושה מעשה בראשית, השמש שאנו רואים עכשיו במעמד זו, כך תלה אותה הקב"ה, וכך היתה בתחילת הצריאה.

והזמן גרמא להתזון ולהתעורר, צמה שישעיה הנביא אומר (ישעיה מ-כו), שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, המוֹיֵא צמספר לצאם, [צבאי השמים הגדולים, השמש והירח והכוכבים, הקב"ה מוֹיֵאם צמספר], לכלם צמס יקרא, מרוב אונים ואמץ כח, איש לא נעדר. לא חסר מהם דבר, כל צבאי השמים עומדים צדייקנות. וכשמתזוננים איך סידר ה' את צבאות השמים, המה מעידים על גדל כח יוצרם. העולם הזה גדול מאוד, והשמש היא מאה ושבעים פעמים גדול יותר מן העולם (רמב"ם ה' יסודי המורה ג-ח), ויש לשום לב איך היא עומדת ברום העולם, וסובב והולך יומם וליילה צדיוק נפלא זה קרוב לשש אלפי שנים. אנו עומדים כעת קרוב כבר לאלף הששי, ועדיין עומד ומשמש, ולא נשתנה מכמו שתלה אותה הקב"ה בתחילת הצריאה.

ערב יום טוב אין העת להאריך בדרושים, אנו עומדים בזמן נשגב מאוד, צשמחה של מצוה נדירה, אשר לא מצוי כמותו שיהיה מרחק רב כל כך בין קיומו פעם אחת לקיומו בפעם שנית, אחת לכ"ח שנים. ראוי לדבר לפני זה איזה מילים, להתזון מהו התכלית של הצרכה, ומה יש לנו ללמוד לקח ממנה, צמה שנוגע לנו צחיי יום יום. צגמרא (צרכות נט:): הרואה חמה צתקופתה, שעומדת כמו העת שתלה אותה הקב"ה צשעת הצריאה, אומר צרוך עושה צראשית, מודה להקב"ה צצרא העולם. וצפשות הכוונה של פירוש המילות, כי אנו אומרים צכל יום צאמירת אני מאמין, צהצורא יצצרך שמו הוא צורא ומנהיג לכל הצרואים, והוא לצדו עשה ועושה לכל המעשים. והיינו שאין העולם קדמון, אלא הקב"ה מחדש צטוצו צכל יום תמיד מעשי צראשית, וכשמגיע השמש לאותו הנקודה ולאותו רגע צצה תלחה הקב"ה צעולמו, אנו מציעים אמונתינו, שאנו מאמינים אשר הקב"ה הוא העושה מעשה צראשית, והוא צרא הכל. ואנו מודים, צרוך

זדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות וכו' ע"כ. הרי לנו כי הדרך לבוא לאהבת ה' הוא, על ידי התצוננות צמעשו וצרואיו הנפלאים הגדולים. וצרכה זו על קידוש החמה, הוא פרט ממננות אהבת ה', שההתצוננות צה מציאה את האדם לאהוב את ה', כי החמה היא הצריאה היותר גדולה שאנו יכולים לראות צעינינו.

וְלִבְּךָ כאשר אנו מקבלים על עצמינו עול מלכות שמים, אנו קורין שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (דברים ו-ד), שמ"ע ר"ת ש"או מ"רוס ע"יניכם, כאשר נישא עינינו למרוס ונתצונן מי צרה את אלה, מי הוא היוצר הגדול שצרה את המאור הגדול הלו, מזה נבוא להצין גדלות הצורה, וממנו יצא לידי ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך.

וְהִגַּדְתָּ צחחס סופר צתשוצותיו (א"ח סימן נו) קרא מעמד זו צס קידוש החמה, אשר לכאורה יש להצין מהו הקידוש צה. ובשלמא קידוש לצנה, שצימי קדם היו מקדשין את החדש על ידי ראיית הלצנה, וממנה נתקדשו כל המועדים, שייך צה לשון קידוש, אבל צהחמה שרואין אותה

וחת מציא את האדם להתצונן צגדלות הצורה שצרה אותה. — ודוד המלך כאשר התצונן צזה, קרא ואמר, כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה, מה אנוש כי תזכרנו וצן אדם כי תפקדנו (תהלים ט-ד), כי מגדלות הצורה יתצונן צשפלות האדם ופחיתותו, צחוסר כוחו ועוצם ידו. מה נחשצ כחו ועוצם ידו נגד הקצ"ה, אשר השמש לצד שהוא רק אחת מצרואיו שצרה. וראה והתצונן צגדלו וצדייקנותו שהציגו ה' מתחלת צריאתו.

וּבַתֵּב הרמצ"ס (שס צ-א) הא-ל הנכצד והגורא הזה מנזה לאהבה וליראה אותו, שנאמר ואהבת את ה' אלקיך (דברים ו-ה), ונאמר את ה' אלקיך תירא (שס י-ט). והיאך הוא הדרך לאהבתו ויראתו, צשעה שיתצונן האדם צמעשו וצרואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אהוב ומשצח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השס הגדול, כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלקים לא-ל חי (תהלים מז-ג). וכשמחשצ צדברים האלו עצמן, מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד וידע שהוא צריה קטנה שפלה אפלה עומדת

אין לנו מאירין. צאותה שעה ירה צהן חלים וחניטות, ואמר להם, בכל יום ויום משתחויים לכם ואחס מאירין, ככזדי לא מחיתם, ככזוד צשר ודס מחיתם. ובכל יום ויום יורין צהן חיזין וחניטות ומאירים [מאותו יום ואילך אין יוצאין מפני שמשחחין להם עוזדי כוכבים, עד שמורים צהן חילים וחניטות], שנאמר לאור חזק יהלכו ע"כ. הרי לנו כי השמש והירח צעלי דיעה הם, להאיר או שלא להאיר, ולבקש מהקצ"ה לעשות דין לזן עמרם.

ואיתא במדרש רבה (פתיחתא איכ"ר כד) פתח משה ואמר, ליטא שימשא, אמאי לא חשכת בשעה דעאל שנאה לבית מקדשא. אהדר ליה שימשא, בחייך משה רעיא מהימנא, היכי אחוי חשוכא דלא שבקין לי ולא רפו לי, דנקטין לי צשיחין שוטי דנורא, ואמרין לי פוק ונהר נהורין ע"כ.

ועם כל זה שהמה צעלי דיעה, ואינס רוצים לצאת להאיר, מכל מקום לא שינו את רצון קונם אף לרגע אחד זה כאלפי שית שנין, ועושים צאימה וציראה רצון קונם. וראיה חותכת על זה, כי אם היו משנים

צתקופתה, מהו ענין הקידוש שיש צזה.

וגראה כי הרואה חמה צתקופתה יוכל להתצונן מזה מוסר השכל, הנה מצואר צרמז"ם (שס ג-ט) כל הכוכבים והגלגלן כולן צעלי נפש ודעה והשכל הם, והם חיים ועומדים ומכירין את מי שאמר והיה העולם, וכל אחד ואחד לפי גדלו ולפי מעלתו משצחים ומפארים ליוצרים כמו המלאכים וכו'. ודעת הכוכבים והגלגלים מעוטה מדעת המלאכים, וגדולה מדעת בני אדם ע"כ. ועל זה לנו אומרים (צתפלת ה-ל דיון) טובים מאורות שצרא אלקינו, יצרים צדעת צצינה וצהשכל וכו'. שאין הכוונה רק שהקצ"ה יצרים צדעתו הגדולה והרמה, אלא יצר את המאורות שיהיה גם להם דעת וצצונה והשכל.

ובציינו צגמרא (נדריס לט): מאי דכתיב (צחקוק ג-יא) שמש ירח עמד וצלה, לאור חזק יהלכו, שמש וירח צצובל מאי צעיין, והא צרקיע קציעי, מלמד שעלו שמש וירח מרקיע לצובל, ואמרו לפניו, רצונו של עולם אם אתה עושה דין לזן עמרם [מקרח ועדתו] לנו מאירים, ואם לאו

אפילו רק שעה אחת ממהלכם מעת צריאתם, או לא היה החמה חוזרת לתקופתה אחר כ"ח שנה, והיה חסר ממהלכה שעה או יותר, ומוזה שאנו מצחינים שהחמה עומדת בתקופתה, אנו מציינים כי עברה עוד מחזור שלא שינה את מהלכה גם לרגע, וישיש כגבור לרוץ אורח זה אלפים בשנים שלי שניו כל דהוא מרצון ה', וזה מוסר השכל לבני אדם איך צריכין לעבוד את ה'.

והחמה מבטלה את דעתה לרצון קונה, שמאדה לא רוצית לזאת להאיר מפני שמשתחווים לה, וה' פוקד עליה לזאת, והחמה עושה רצון ה'. ולא רק בכפיה ובאונס, אלא הוא כחתן היוצא מחופתו, וישיש כגבור לרוץ אורח (תהלים יט-ו), אם זהו רצון ה', אני מבטל דעתי ועושה רצונו בשמחה וטוב לבב. וממנו ילמדו בני אדם, לעבוד את ה' כמותה, אשר מעת צריאתה לא עברה רצון ה' אף פעם אחת לרגע אחת, ולא עוד אלא שעושה הכל בשמחה ובחדוה לבצע רצון ה'. ומוזה יש ללמוד מוסר השכל לעבוד את ה'.

והגה בחטא מי מריבה אמר ה', יען לא האמנתם צי להקדישני

לעיני בני ישראל וגו' (במדבר כ"ב). וצרש"י שאלו דברתם אל הסלע והוא יא, הייתי מקודש לעיני העדה, ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע, ואינו צריך לפרנסה, מקיים דיבורו של מקום, קל וחומר אנו ע"כ. הרי לנו שכאשר רואין סלע דומם עושה רצון ה' ומקיים דיבורו, מתקדש צוה שמו ית' בעיני הצריות, לדון דין בעצמם איך אנו צריכין לעבוד את ה'. ולכן כאשר צאה תקופת חמה, ואנו מתצוננים שזה אלפי שנים לא שינתה החמה ציווי ה' אף רגע, והחמה חוזרת למקום צריאתה בדיוק באותו רגע, הרי זה גורם להקדישני לעיני בני ישראל, עד כמה אנו צריכין להשתדל ללכת בדרך הזה. ויש לנו ללמוד מהחמה, שעושה רצון קונה צין כאשר היא שבע רצון או לא, ועושה מה שמצווין עליה, בדיוקנות נפלאה. ואנו עומדים כבר במחזור ר"ז, אשר סיבבה החמה ולא שינתה אף רגע אחת מציווי צוראה. ועל כן שפיר קורין אותה בשם 'קידוש' החמה, שגורמת קידוש שם שמים בעיני בני אדם. ולא כמו צמי מריבה, שלא האמנתם צי להקדישני, אלא קידוש החמה, שהחמה צהנהגתה מציאה לקח של קידוש שם שמים,

להתצונן ממעשיה איך נריכין לעבוד את ה'.

צעת המחזור הבא להתאסף כולנו ביחד בצריאות צירושלים עיה"ק צביאת בן דוד, ונוכה לאכול שם מן הזבחים ומן הפסחים, ולהקריב הקרבן פסח צירושלים עיר הקודש, ויקבץ הקב"ה נדחי ישראל, בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, צביאת בן דוד צמהרה צימינו אמנן.

לאחר מועמד ברכת החמה:

ברצוני לחלל לכל הציבור, שיעזור ה' כמו שנאספנו עכשיו לצרכת החמה, שהשיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה, בן יעזור ה' שנוכל להתאסף אי"ה בפעם הבא צירושלים עיה"ק צביאת בן דוד. אמרנו כעת, קרא לשמש ויזרח אור ראה והתקין נורת הלצנה. דידוע כי הלצנה פגומה עד שיצוא זמן התיקון לעתיד, אשר אז יהיה אור הלצנה כאור החמה, וכאשר קרא הקב"ה לשמש, ויזרח אור, שזרח המחזור ר"ז שאנו עומדים בו עכשיו, אז ראה והתקין נורת הלצנה, שיהיה כבר אור הלצנה כאור החמה. ונוכה ונחיה ונראה, ותחזינה עיינינו בשופך לציון צרחמים. ויתן ה' שנהיה לכולנו א פרייליכע

זכות גדול הוא לנו לצרף ברכה זו, ובפרט כהיום שחל בערב פסח, אשר הוא גם הכנה לחג הפסח, שהוא חג האמונה, שאז ראינו צעינינו הנסים של יציאת מצרים, שהקב"ה הראה אז שיש צורא עולם המנהיגו כרצונו. ומאז מסרו לנו זאת אצותינו שראו הנסים צעיניהם, דור אחר דור, וזאת אנו מוסרים להלאה לבנינו ובני בנינו. ואנו עושין כעת ההכנה מאור בוקר, שקידוש החמה מורה גם בן אמונה, שהקב"ה צרא העולם ותלה את המאורות בקדר נפלא, וזוה אנו נכנסים להחג הקדוש הצעלי"ט.

לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמש (תהלים עד-טו). ויש לומר לעניינינו, לך יום, כאשר אנו מתחילים את היום לה', בקידוש שם שמים בקידוש החמה, להעיד על הצורא עולם. אז אף לך לילה, יש לו המשך גם על הלילה שלאחריו, חג הפסח, כי אתה הכינות מאור ושמש, יש לנו ההכנה מהשמש שצרא ה', שמלמד אותנו איך לעבוד את ה', שיש כגבור לרוך אורת, לעבוד את ה' בשמחה וטוב לבב.

ליסטיגע יום טוב, והשפעות של היו"ט וזכה לקבל פני משיח נדקינו צמהרה
 זאל אונז באגלייטן אויף א גאנץ יאר, בימינו אמן.

בלייל סדר של פסח

לחם עני (דברים טו-ג), עולה בגמטריא כמנין יח"ק, שהוא פעל אלל ה' פלגא עלי ופלגא עלך.

*

ביה ישעתא בניש קודשא בריך הוא לביל פמליא דייליה וכו', ומתחברין בהדייהו דישראל וכו'. ואודאן ליה לקוב"ה על כל אינון נסין וגבורן, ואודאן ליה על עמא קדישא דאית ליה בארעא וכו' ע"ב. ויש לומר דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין לח.) צעעה שציקש הקדוש ברוך הוא לצרואות את האדם, צרא כח אחת של מלאכי השרת, אמר להם רצונכם (בראשית א-כ) נעשה אדם בצלמנו. אמרו לפניו רצונו של עולם מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו (תהלים ח-ה). הושיט אצבעו הקטנה צעיניהם ושרפם, וכן כת שניה וכו' ע"ב. הרי לנו כי המלאכים קיטרגו על צריאת האדם. וכמו כן אחר הצריאה, כשנצרכו לישראל במצרים נסים לישראל, קטרגו מלאכי השרת ואמרו, מה נשתנו אלו מאלו, הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי

יחי'. הענין שצורין את המצה יש לומר, כי צאמת גזירת הגלות הייתה ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה (בראשית טו-ג), ולצדק לא היו אלא רד"ו שנה, כמחנה הזמן שקבע מתחלה. ויש לומר דזהו על דרך שאמרו חז"ל (שבת פט.) דלעתיד לבוא אומר לו הקב"ה לצרחהם בניך חטאו לי, אומר לפניו רצ"ע ימחו על קדושת שמך וכו'. אומר לו ליצחק בניך חטאו לי, אמר לפניו רצ"ע בני ולא בניך וכו', אם אתה סובל את כולם מוטב, ואם לאו פלגא עלי ופלגא עלך וכו' ע"ש. ויש לומר כי עמו אנכי בצרה (תהלים ז-טו), ולקח הקב"ה פלגא הגלות על עצמו כביכול, ושפיר נשלם הזמן. וזהו שאמרו, שהקב"ה חישב את הקץ לעשות כמה שאמר לצרחהם וכו' וענו אותם ארבע מאות שנה, כי צאמת לא היו אלא ר"י שנה, ונחסר ממנה מנין ק"ך שנה, אלא שהקב"ה חשב את הק"ך, הוא לקח כביכול זאת על עצמו. וזהו כרפ"ס יח"ך, היינו השיעבוד של ס' פרך, חזו אותה לשנים, פלגא עלי ופלגא עלך כמליצחו של יצחק. – ולכן

מעלה רואים את המלאכים החדשים שנבראו מדיבורי קדושה של עם ישראל ע"ש.

ויש להוסיף, דהנה המנה נקראת לחם עוני (דברים טז-ג), ואמרו חז"ל (פסחים קטו:): לחם שעונין עליו דברים הרבה ע"כ. ופירש בהגדה הלל נרצה, לידוע דדברי תורה ותפלה בלא דחילו ורחימו אינם פורחים לעילא (תיקוני זוה"ק כה:), וממתינים ומנפים לתפלה או דיבור תורה כראוי, שעל ידם יעלו גם הם ויצואו לתיקונם. (עיין ערבי נחל פ' וישלח בשם מרן הבעש"ט ז"ע). וזהו לחם עוני, שזכות הדיבורים של סיפורי יציאת מצרים, נתקנים דיבורים רבים ועולים למקומם, ונענין עליהם דברים הרבה ע"כ. וכתב בתפארת שלמה (פ' מטות) שהבעל שם טוב ז"ע אמר פעם ציוס הכיפורים, שהעלה היום בתפלותיו, כל התפלות הפקולים משמונים שנה שעמדו מרחוק, ועתה העלה אותם למכונם ע"ש.

ולבן על הדיבורים של סיפור יציאת מצרים נאמר, דאינון מלין סלקין, שדיבורי האמונה הללו הם עולים למעלה, וממילא מתעלין עמהם

עבודה זרה וכו' (ילקוט בשלח רלד). אמנם כאשר רואים צליל פסח רוממות נפשות ישראל, איך מפארים ומשפחים לקונם, אז הם מודים כי ראויין היה לבראם, וכן ראויין הן להנסים שעשה עמהם ה'. והנה לשון הודאה יש לה שני פירושים, חדא מלשון שבת והודאה, שנית מלשון מודה במקצת, שמודה לחצירו על דברו או על מעשיו. וזהו ואודאן ליה, שהם מודים לדברי הקצ"ה, על עמא קדישא דאית ליה בצרעא, שדעתו היה נכון צמה שברא את האדם, והן חוזרים ממה שאמרו מה אנוש כי תזכרנו. וכמו כן 'אודאן' ליה על כל אינון נסין וגבורין, כי לעם קדוש כזה היה ראוי לשנות את הטבע לכבודם.

*

בגין דאינון מלין סלקין, ובל' פמליא דלעילא מתבנשין ודמואן לון וכו' ע"כ. ובהגדה חדש האביב הקשה, דהלא אלל דברים לא שיין לשון ראייה אלל לשון שמיעה, והוי ליה למימר 'ושמען' לון. וכתב דמכל מצוה שאדם עושה נברא מלאך. וצליה זה שמספרין ציציאת מצרים, בכל דיבור מקיימים מצוה, ונבראים מלאכים הרבה ועולים למעלה, ומלאכי

דוגמת ליל יציאת מצרים שנאמר צה
וצמורה גדול זה גילוי שכינה ע"כ.

ויש לומר עוד, כי שורש לילה זו
היא מדת אהבה, שבו מתעוררים

בני ישראל צהאבה המוסתרת בלב כל
ישראל, על ידי שנותן על דעתו כל
הנסים והנפלאות שעשה עמנו מאז
ועד עתה. ומלפנים ממצרים גאלתנו
ה' אלקינו, ברעב זנתנו וצבע
כלכלתנו וכו'. וצליה הזה הביאני אל
צית היין ודגלו עלי אהבה (שיר ז-ד),
שאנו שותין הארבע כוסות של יין,
ואנו יושבין מסובין תחת ידי השכינה,
שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקיני,
ואנו קורין אליו סמכוני באשישות
רפדוני בתפוחים, כי חולת אהבה אני
(שיר שס). ואומרים הדור נאה זיו
העולם, נפשי חולת אהבתך, אנה אל-
נא רפא נא לה בהראות לה נועם
זיוך. וכיון שאנו חולים חולת אהבה,
הרי השכינה למעלה מראשינו, ואין
אנו צריכים למלאכים להעלות אמירתנו,
כי ה' יסעדנו על ערש דוי, ולכן
מתחילין בלשון תרגום, לעורר על גדול
קדושת הלילה, להתעמק באהבת ה'
בנסיו ונפלאותיו.

וגראה דזהו ענין יתן קודם אמירת
ההגדה, שלוקח המנה

חבילות של תורה ותפלה שהיו תלוין
ועומדים, והמלאכים מתכנסין וממאן
לון דייקא, איך שהכל עולה למעלה.

*

הא לחמא עניא וכו'. המפרשים
נתקשו למה מתחילין בלשון
ארמי, הא איתא בגמרא (שבת י"ב):
אמר רבי יוחנן כל השואל נרכיו בלשון
ארמי, אין מלאכי השרת נוקקין לו,
שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי
ע"כ. ובהגדה הלל נראה כתב ליישב,
דהא אמרו שם, שאני חולה דשכינה
עמו, דאמר רב ענן אמר רב מנין
ששכינה סועד את החולה שנאמר
(תהלים מא-ד) ה' יסעדנו על ערש דוי
[ולכן אין החולה צריך שיזדקקו לו
מלאכי השרת להכניס תפלתו לפנים
מן הפרגוד] ע"כ. ולכן כדי להורות
על גדול מעלת המנה, תקנו לומר
פסקא קמייטא בלשון ארמי, להראות
שהקצ"ה נמנא אחנו צליה זה
עכדה"ק. וכן כתב גם בהגדה חדש
האציב (דף עו). והביא שם צ"ח
הרה"ק מהר"ש מצעלזא ז"ע דמהאי
טעמא יש נוהגין שלא לומר הזמר של
שלוש עליכם כשחל ליל זה בשבת
קודש, כי צליה זה אנו זוכים לקדושה
מהש"ת עצמו צלי שום שליח ואמצעי,

[אני מרכין את שכינתי אלנו] ע"כ. וכל אופן הרי הקצ"ה שוכן אמו יחד, וממילא מי שהוא שפל צריך לא נצרך להמלאכים להעלות תפלתו. וזליל פסח מגודל השגת רוממותו ית"ש, צא האדם לידי שפלות רות, עד שהוא שוכן יחד עמו ית"ש, ולכן מתחילין בלשון ארמי, להורות שאין נוקקין בזלילה זה למלאכי השרת.

*

מזה נשתנה. יש נוהגין שהאז חוזר לומר הקושיות אחר ששאל הצן מה נשתנה (עיין ויגד משה סימן כא-ד). ויש לומר דדרך נחות, כי לפעמים יש שהבנים יודעים יותר מאביהם, שלמדו כבר תורה צבית רבותיהם, ויש צן המחכים את האב, על כן האב חוזר ושאל לו, שגם הוא יאריך בסיפורו לומר דבר חדש שלא שמע האב.

*

ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים
כולנו יודעים את התורה
מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים,
וכל המרבה לספר ביציאת מצרים
הרי זה משובח. ויש להצין הלא ודאי כל מצות התורה מחוייבים גם חכמים ונבונים, ותלמוד גדול שמציה

האמצעית ופורסה, וחציה מניח לפניו על הקערה, וחציה משים תחת הכר מלאחריו. כי מצינו אלל אברהם צברית צין הצתרים שאמר לו ה', קחה לי עגלה משולשת ועז משולשת וגו', ויצתר אותם צתוך, ויתן איש צתרו לקראת רעהו (בראשית טו-ט), ופירש רש"י, חלק כל אחד לצ' חלקים וכו', ודרך כותבי צרית לחלק צהמה ולעבור צין צתריה וכו', אף כאן תגור עשן ולפיד אש אשר עבר צין הגורים הוא שלוחו של שכינה שהוא אש ע"כ. וכמו כן זליל פסח אנו נוטלים המנה, מיכלא דמהימנותא, ואנו פורסין אותה לשני חלקים, ומניח חלק אחד מלפניו וחלק השני מלאחריו, והוא יושב צאמצע, ומתעטש שעה ארוכה בסיפור יציאת מצרים מתוך אהבת ה', וכורת אז צרית אהבה לדבק עצמו בצאמונת ה' ככל לצבו וכל נפשו.

גם יש לומר, שהרי אמר הכתוב, מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח (ישעיה נז-ט), שהקצ"ה שוכן יחד עם מי שהוא שפל רוח. ובגמרא (סוטה ה.) פליגי רב הונא ורב חסדא, חד אמר אחי דכא [אני מגזיה את הדכא עד ששוכן אללי, והיינו אשכון את דכא], וחד אמר אני את דכא

התורה, כי האומר שלשה דברים אלו צפסח כבר יצא ידי חובתו, פסח זו שאנו אוכלים על שום מה וכו', וכן מצה ומרור (פסחים קט"ז:), כבר קיים מצות והגדת לזכר, צעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. והמרצה לספר הוא רק משוצת. ואם כן יש לומר דלימוד התורה קודמת. ועוד דמצואר צחוס' (שם ד"ה כאן) דגם צמצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים יש להפסיק רק לעשות סוכה ולולב, אבל צהפסקה דתפלה וקריאת שמע אין מפסיקין לרצי שמעון בן יוחאי, ואיתא צירושלמי (שבת א-ב), זה שגנו וזה שגנו, ואין מפסיקין שגנו מפני שגנו ע"כ. וגם מצות סיפור יציאת מצרים הוי שינוי, ואין מפסיקין עצורה מלימוד התורה. — ואם כן כאשר כלנו חכמים ויודעים את התורה, יש מקום לומר שאין לנו להרבות צסיפור יציאת מצרים, ולימוד התורה עדיפא.

אך יש לומר כי מצות סיפור יציאת מצרים, אינה רק מצוה מיוחדת ומפורטת לעצמה, אלא זאת כוללת מצות רבות, אשר תכליתן גורמת קיום כל התורה ומצותיה. כי על ידי סיפורו מתעבס צניסי ה' ונפלאותיו שעשה צמצרים, ומתצבה ומאיר אלנו

לידי מעשה (קידושין מ:), וזהו תכלית התורה, לשמור ולעשות את כל דברי ה', ומה צא להשמיענו שאפילו כלנו חכמים וכלנו צצונים מצוה עלינו לספר ציציאת מצרים.

וגראה דאיתא צגמרא (מועד קטן ט.). רמי קראי אהדדי, כתיב (משלי ד-כו) פלס מעגל רגליך וכל דרכיך יכונו [שקול כל מעשיך זה כנגד זה, צאה מצוה לידך, חצוצ איזה מהן אתה עושה, אם לעשות אותה מצוה, אם לישצ לעסוק צתורה], וכתיב (שם ה-ו) אורח חיים [תורה] פן תפלס [שהיא קודמת לכל דבר] נעו מעגלותיה לא תדע. ומשני כאן צמצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים [פלס ועשה מצוה פן תצטבל], כאן צמצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים [ואינה צטילה צשעה זו, צוה התלמוד קודם וכו', וצוה אמר פן תפלס, ששתיהן מתקיימות עד עכשיו] ע"כ. ואם כן מצות סיפור יציאת מצרים, שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, דהוי מצוה שצגופו, קדמה ללימוד התורה.

אמנם יש לדון, אם גם המרצה לספר, מצותו קודמת ללימוד

חייב אדם לעסוק בהלכות פסח וציניאח מצרים ולספר זנסים וצנפלאות שעשה הקצ"ה לאצותינו עד שתחטפנו שינה ע"ש. ואם כן הרי חיוצא יש צוה עד שתחטפנו שינה. ואולי כל המרצה קאי גם לאחר זמן זה, כאשר הקיץ משינתו צעוד לילה. אך נראה דהנה מצה הוא מיכלא דמהימנותא (וזה"ק ח"ב מא.), וטמונה צה כח המחדיר את האמונה צעומק הלצ של האוכלו. ועל דרך משל, כמו שיש מאכלים שטמון צו כח של וויטאמינען א' צ' וכו', כן הוא צהרותניות של המנה. וכאשר אוכל את המנה, וזה נעשה דמו וצשרו, הרי הוא נעשה חפלא דמנה, חתיכה של אמונה.

אך המנה צריכה להיות לחם עוני (דצרים טו-ג), לחם שעונין עליו דצרים הרצה (פסחים קטו:), והיינו שצמה שמספר על המנה נסי ה' ונפלאותיו, הרי דברי אמונה אלו נקלט על המנה, ולכן צריכין להיות המנות מגולה צמשך הסיפור, ואז כאשר אוכלו הוא נעשה מיכלא דמהימנותא, ועושה רושם על האדם צמה שנעשה ממנו דמו וצשרו. וכפי מה שמרצה לספר ציניאח מצרים על המנות הללו, הרי ניחוסף צוה אמונה צרורה

אמונת אלקי עולם, שיש מנהיג להצירה אשר משגיח עליה צכל עת. ומתעורר צהצת ה', אשר לצו צוער צלהצת אש צסיפורו, עד שמדצק נפשו צקונו צדציקות עזומה, ומקיים אותו תעצוד וצו מדצק (דצרים יא-כ). וזה נותן לו עזו ותעזומות ליראה את ה' כל הימים אחריו, עד שנעשה כיהודי אחר ציתר שאת, כי מי שמאיר אצלו אמונתו הרי עצודת צוראזו צאופן שונה משאר צני אדם. ועצוד מצוה כזו יש לצטל גם מלימוד התורה, כי צקיום מצוה זו צכל פרטיה, יתוסף לו אחר כך לימודו וקיום מנות ה' צריצוי הכמות והאיכות. וציטולה של תורה עצוד מצוה זו היא קיומה של תורה. ולכן אפילו כלנו חכמים כלנו נצונים וכלנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ציניאח מצרים. ולא רק סיפור דצרים אחדים כפי חיוצ מנותו, אלא כל המרצה לספר ציניאח מצרים הרי זה משוצת, כי האדם נעשה מושצת צוה, שמתעסם אז צאמונת אלקי עולם ציראה ואהצה ודציקות עילאה.

*

ובצ המרבה לצספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. ולכאורה הא פסקינן צשלחן ערוך (א"ח סימן תפא-צ)

המדריגות (עיין נועם אלימלך פ' יתרו). והגאולה משיעבוד הגוף ביציאתם ממצרים, זאת היתה ציוס, בעצם היום הזה ילאו כל מצאות ה' ממצרים, אצל הגאולה הרוחני היה כבר צערב, צשעה ששחטו העבודה זרה של המצרים, ושחטו את הפסח לה', ואכלו מצות ומרורים, ועבר ה' לנגוף מצרים, צמורא גדול זו גילוי שכניה, אז התחילה גאולתם הרוחניות.

וזדו שאמרו שהכל מודים שהתחילה להם הגאולה מצערב, היינו הגאולה הרוחני, אצל יציאתם צפועל ממצרים לא היה אלא ציוס. וזה שאמרו (ברכות יב:) למען תזכור את יום זאתך מארץ מצרים כל ימי חיך (דברים טז-ג), ימי חיך הימים, כל ימי חיך הלילות, היינו שתזכור הגאולה ממצרים, הן מה שהיה ציוס גאולה משיעבוד הגוף, והן מה שהיה צלילה, גאולה משיעבוד הנפש.

והגה צומן שאנו שרויים צגלות, אשר צעוה"ר ארוכה יותר ממצרים זה כאלפיים שנה, אין השמחה צגאולה הגשמי שהיה לנו צימי קדם, אלא עיקר השמחה הוא צגאולה הרוחני, אשר מאז ילאנו מעומקי הקליפות וקצלו התורה, ואנו העם המוצחר

ובהירה יותר, וכאשר האדם אוכלו, הרי זה משוצת, הוא נעשה ממנו משוצת יותר, שאמונתו מאירה ציתר שאת יותר עו.

*

**מעשה ברבי אליעזר וכו', ודיו
מספרין ביציאת מצרים
כל אותו הילילה וכו'. ונראה דאיתא
בגמרא (ברכות ט.) אמר רבי אבהו הכל
מודים כשנגאלו ישראל ממצרים, לא
נגאלו אלא צערב [נתנו להם רשות
לצאת], שנאמר הוסיף ה' אלקיך
ממצרים לילה (דברים טז-א), וכשילאו
לא ילאו אלא ציוס שנאמר ממחרת
הפסח ילאו בני ישראל ציד רמה
(צמדבר לג-ג) וכו'. תניא נמי הכי,
הוסיף ה' ממצרים לילה, והלא לא
ילאו אלא ציוס וכו', אלא מלמד
שהתחילה להם גאולה מצערב ע"כ.**

ויש לומר עוד, כי שיעבוד בני ישראל
ממצרים היה צכפליים, שיעבוד
הגוף צחומר וצלצנים, ושיעבוד הנפש
צטומאת מצרים עד שער הנון. וכמו
כן הגאולה היה צכפליים, שהוסיאם
מעצדות לחירות משיעבוד הגוף,
ומאפלה לאור גדול משיעבוד הנפש,
שהעלם מעומקי הקליפות עד רוס

מכל העמים, וכמו שהאריך צוה צבני יששכר (ניסן ד-א), (והארנו צוה צדרשת שבת הגדול העל"ט). — ורבי אליעזר ורבי יהושע וכו' שהיו מסובין צבני צרק, היה כבר אחר חורבן הציט, שלא עלו עוד להקריב את הפסת, ואז עיקר החג הוא בגאולה הרוחני שינאו ישראל ממנה צליל פסת. וזהו שאמרו, והיו מספרין צינאט מנרים כל אותו הלילה, היינו חלק ינאט מנרים הרוחני שינאו ממנה צמנרים צלילה, וממה שהיה הגאולה אז צלילה ממנרים, צוה האריכו לספר גדול חשיצות הגאולה, שנפשינו ינאה מעומקי הקליפות ונתעלינו צקצלת התורת ומנאותיה.

*

בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולי"א לי"ו, אלו היה שם לא היה נגאל. ל"א ל"ו אוחיות אל"ל, לרמוז על הרשע, אם כי צמנצ שהוא עומד לא היה עושה ה' נס אלא לי ולא לו, אצל צאל"ל יש יד פשוטה גם להרשע לשוץ אל ה'.

*

ושאינו יודע לשאול את פתח לו, שנאמר והגדת לבנך ביום

ההוא לאמור. יש לומר על דרך שמנינו צרבי יהושע בן חנניה אשרי יולדתו (אצות צ-ח), ואינא צירושלמי (יצמות א-ו) שאמו היתה מוליכה את עריסתו לצית המדרש צשציל שיתדצקו אזנו צדצרי תורה ע"ש. וצרע"צ שס, שאמו גרמה לו שיהא חכם, שמיז שנולד לא הוציאה עריסתו מצית המדרש, כדי שלא יכנסו צאזניו אלא דצרי תורה ע"כ. הרי לנו כי און הקופג צתוכו דצרי תורה, אף שעדיין לא ידע מה קאמר, מכל מקום הדיצורים הללו עושים צו רושס לאחר זמן.

ובחתם סופר (פרשת וילך קכת). כתב, צצמנות הקהל צוה ה' להציא הטרף, גם קטני קטניהס שלא הגיעו לחינוך, ועליהס אמר הכתוב (לא-ג) וצניהס אשר לא ידעו, שלא הגיעו עדיין לחינוך ולא יודעים ומצנייס מה שאומרים, מכל מקום יצואו גם הם וישמעו ויכנסו צאזניהס המולה של תורה, ולמדו ליראה את ה' אלקיך כל הימים אשר אחס חיים, שילמדו צעתיד אחר זמן לכשיגדלו ודפח"ח.

ולכן נאמר צשאינו יודע לשאל הקרא 'והגדת' לצקן ציוס ההוא

לאמור, כי הגדה לשון המשכה, שחס כי לפי שעה אין הדברים עושים עליו רושם, מכל מקום יהיו המשכה להדיבורים האלה ששומע ציוס ההוא, שיעשו עליו רושם לאחר זמן, 'לאמור', שהוא יוכל עוד למסור הדברים הללו גם להלאה לדורותיו אחריו. ולכן אמר 'את' פתח לו, בלשון נקיבה, להורות על אם הילד, להטיל ערימתו בין חכמי ישראל המספרים יציאת מצרים, שיקלטו אזניו הדברים הנשמעים לו, לאחר זמן.

*

ובני ישראל פרו וישרצו וגו'
ותבלא הארץ אותם. ויש לומר כי מצרים הוא ערות הארץ, שורש הטומאה, ומקוצר רוח ועבודה קשה מילא טומאת הארץ אותם, שנתמלאו בני ישראל מטומאת מצרים.

*

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה
 וגו'. יש לומר על דרך דחייתו צמדרש רבה (שמות טו-ה) אמר רבי שמעון גדולה חובתן של ישראל שנגלה הקב"ה במקום עבודה זרה ובמקום טנופת ובמקום טומאה בשביל גאלן. משל לכהן שנפלה תרומתו

לצית הקצרות, אומר מה אעשה, לטמא את עצמי אי אפשר, ולהניח תרומתי אי אפשר, מוטב לי לטמא את עצמי פעם אחת וחזור ומטהר, ולא אאצד את תרומתי. כך אצותינו היו תרומתו של הקב"ה שנאמר (ירמיהו ג-ג) קדש ישראל לה' וגו', היו בין הקצרות שנאמר (שמות יב-ג) כי אין בית אשר אין שם מת, ואומר (צמדבר לג-ד) ומצרים מקצרים, אמר הקב"ה היאך אני גואלן, להניחן אי אפשר, מוטב לירד ולהצילן שנאמר (שמות ג-ח) וארד להצילו מיד מצרים, כשהוציא קרא לאהרן וטהר אותו שנאמר (ויקרא טו-ג) וכפר את מקדש הקדש, וכפר על הקדש (שם) ע"כ. ואם כן הקב"ה ששומר מצותיו עבר כביכול על תורתו כדי להציל את ישראל, כי אלקיכס כהן הוא (סנהדרין מ). ונכנס למצרים לצית הקצרות להצילן. על כן אמר 'ועברתי' בארץ מצרים, שמוכן אני לעבור על מצות התורה כדי להציל אתכם.

ואבור אני ולא מלאך וכו', אני ה', אני הוא ולא אחר. וגראה בטעם שהיה על ידי השי"ת בעצמו דייקא, דאיתא צמדרש תנחומא (אחרי יצ), אמר הקב"ה בעולם הזה הייתם נושעים על ידי בני אדם וכו', ועל

מקריב קרבן פסח, וממנה את הצדיקים עליה, ומציא ממנה לצדיקי הדור, ביחד עם אירא דארץ ישראל, והם אוכלים מקרבן פסח ממש וכו' ע"ש. ולכן יש לפרש גם טעם פסח, כי יתכן לאכול מהקרבן פסח גם כהיום הזה.

*

מוציא מצה. יש לומר בחשיבות מצות אכילת מצה שהפליגו בו בספרים הקדושים, כי ישראל צמרים היו שקועים צדיטא התחתונה של טומאה, עד קרוב לשער הג' ולא יכלו להתמהמה, וצאותו זמן שהיו עירוס ועריה ניתן להם מצות מצה, על מצות ומרורים יאכלוה, הרי מצוה זו עומדת לאדם להעלותו גם צהיותו צדיטא התחתונה. ומה גם שצשאר המצות כאשר האדם עושהו צלי שלימות לא פרחית לעילא, ומה שעשה בעודו רשע הולך להקליפות ר"ל כידוע, לא כן מצות אלו של לילה זו, הרי מתחלה הם ניתנו צהיותם צעומקי הקליפות, וממילא אין צהם שום עיכוב מלהעלותם למעלה.

*

כזיתא פסחא ומקרי היליא פקעי
אגרא [לקול המולת ההמון

ידי שהיו צמר ודם הייתם חוזרין ומשתעזדין. אכל לעתיד לצוא אני צעמני גואל אתכם, ושז אין אתם משתעזדין שנאמר (ישעיה מה-יז) ישראל נושע צה' תשועת עולמים ע"כ. ורצה ה' שתשועת מצרים יהיה תשועה נצחית, ונוכל לעורר אותה מדי שנה בשנה, על כן ירד צכודו וצעמנו, כדי שתהא תשועתם לנצח.

*

כל ילא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן פסח מצה ומרור, פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבית המקדש היה קיים, על שום מזה וכו'. מה שדקדק לומר צומן שצית המקדש היה קיים, יש לומר לאפוקי פסח מצרים שאלו אותה עוד קודם שפסח על צחי אצותינו, והיה רק לעורר זכות שיפסח על הצתים אשר אתם יושצים שם.

ובזה שאנו אומרים זאת גם כהיום, שאין אתנו קרבן פסח כעת, שנחרצה צית מקדשינו, ולמה תיקנו להסציר גם טעם פסח. ונראה דזהו על דרך לאיתא צהגדה דצרי חיים, שאמר הרה"ק מנאנו ז"ע שצכל פסח אליהו

צטעס הדצב, דרצי עקיבא צא ודרש
 את ה' אלקיך תירא (דברים יב-כ),
 לרבות תלמידי חכמים (פסחים כג:).
 וכיון שהקצ"ה מקיים תורתו (ירושלמי
 ראש השנה א-ג), גם מצוה זו הקצ"ה
 מקיים. ואמרו חז"ל (קידושין לא). איזהו
 מורא, ולא סותר את דבריו וכו' ע"ש.
 ולכן אין הקצ"ה סותר דברי החכם,
 ולדיק גוזר והקצ"ה מקיים.

וזדו שאמר במעלותיו של הקצ"ה,
 יחיד במלוכה, ואין דומה לו,
 והוא מושל באדם, ואף על פי כן
 כציר כהלכה, הוא מתנהג כהלכה,
 לקיים את ה' אלקיך תירא לרבות
 תלמידי חכמים, שלא יסתרו את
 דבריהם, ולכן למודיו יאמרו לו לך
 ולך, הלומדי תורה יכולין לומר לו מה
 תעשה ומה תפעל.

ואמר עוד פודה כהלכה, שהרי חז"ל
 חייבו את הצעל צפרקונה של
 אשתו (כתובות מו:), וכנסת ישראל כלה
 קרואה צנעימה, והקצ"ה הוא דודה,
 וכיון שהקצ"ה מקיים דברי חכמים,
 מוטל עליו לפדות אותנו מהגלות
 כהלכה.

מהלל, דומין באילו הגגין
 מתבקעין] (פסחים פה:). ויש לומר כי
 לפעמים עזודת האדם את קונו הוא
 על מנת לקבל פרס, צפשוטי עם
 לטובת עולם הזה, וצני עליה לשכר
 עולם הבא, ליהנות ציום שצדיקים
 יושבים ועטרותיהם צראשיהם ונהגין
 מזיו השכינה. אמנס אחר עזודת ליל
 פסח צאמירת הלל והודאה, צאים
 להכרה שאין לעבוד ה' עבור טובת
 הנאה, אלא שכר מצוה מצוה (אבות ד-
 ג), השכר הוא עצם הזכיה שיש לנו
 שנוכל לקיים מצוה ה'. ואחר כזיתא
 פסחא ומקרי הלילא, פקע אגרא,
 מסתלק העבודה שהוא על מנת לקבל
 אגרא, אלא עוצד כדי לעשות נחת
 רוח לקונו.

*

יחיד במלוכה, כביר כהלכה,
 צמודיו יאמרו לו לך ולך.
 ויש לומר כי אמרו חז"ל (מועד קטן
 טו:). מאי דכתיב (שמואל צ כג-ג) אמר
 אלקי ישראל לי דבר צור צור ישראל אני
 מושל באדם, ומי מושל צי צדיק, שאני
 גוזר גזירה והוא מצטלה ע"כ. ונראה

במעודה שלישית שבת חוהמ"פ

וּמִפְּרָתָם לָכֵס מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֶת וְגו' (ויקרא כג-טז).
(מנחות סה:) דרשוהו תז"ל, מהו מַמְחַרְתָּ הַשָּׁבֶת, מִמַּחֲרַת יוֹם טוֹב וְכו' ע"ש. וטעמא דעבי למה קרא את חג הפסח בשם שבת. — גם להבין מה שקרינו היום, את חג המנוחות תשמור וְגו', ששם ימים תעבוד וציוס השביעי תשבות (שמות לד-כא). הרי כבר נכתובנו על שמירת שבת במתן תורה, ולמה הכפיל כאן עוד הפעם מנוחות שמירת שבת, והסמיכו להציווי של חג הפסח.

אָנוּ קורין את השבת לפני חג הפסח בשם שבת הגדול, על שם הנס הגדול שנעשה בו, שפסח מצרים מקחו מצעשור שהיה יום שבת, ולקחו להם כל אחד מה לפסחו, וקשר אותו בצרעי מטתו וכו', לשחטו לשם פסח במנוחות השם עלינו, והיו שינייהם קהות על ששוחטין את אלהיהן ולא היו רשאים לומר להם דבר, ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול (טור או"ח סימן תל). וכבר הקשה צ"ח שם דאמאי יחסו את הנס אל השבת ולא ליום העשירי בחודש ע"ש.

וּמִפְּרָתָם לָכֵס מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֶת וְגו' נאמר, זכור את יום השבת לקדשו וְגו', וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים, ויוציאך ה' אלקיך משם ביד חזקה וצורע נטויה, על כן לך ה' אלקיך לעשות את יום השבת (דברים ה-ז). ואנו אומרים כן גם בצרכת קידוש 'זכור ליציאת מצרים'. ולפוס ריהטא הרי שבת הוא זכר למעשה בראשית, כי ששם ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ (שמות כ"א), ומהו הקשר של שבת ליציאת מצרים. וצ"ח צ"ח (שם) ביאר, כי יציאת מצרים מורה על אלו-ה קדמון מחדש חפץ ויכול, כאשר פרשתי בדבורי הראשון (שם), על כן אמר בכאן, אם יעלה בלבך ספק על השבת המורה על החדוש והחפץ והיכולת, תזכור מה שראו עיניך ביציאת מצרים שהיא לך לראיה ולזכר וכו', כי מיציאת מצרים ידעו שהוא אמר והיה העולם ושבת ממנו עכ"ל ק.

וּבִדְרָשׁוֹת חַתָּם סוֹפֵר (לפסח רעד). כתב לבארו יותר, כי עיקר שבת הוא עדות על חידוש

וּלְבָן צִפְרָשֶׁת תִּשָּׂא שְׂנֵאמְרָה כְּבֹר
 אַחַר חֲטָאֵי הָעֶגְלָה, כִּי אֲשֶׁר נִטְטוּ
 לְזָכוֹר עַל יִצְיָאֵת מִצְרַיִם, אֵת חַג
 הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר, סִמֵּךְ לָהּ מַצּוֹת שְׂמִירַת
 שַׁבָּת, כִּי הַזְכִּירָה בְּנִיסֵי ה' צִמְצִרִים,
 יַעֲדִיזוּ עַל חִידוּשׁ הָעוֹלָם, וְתוֹכֵל צוּה
 לְהַעֲדִיז עַל הַשַּׁבָּת, כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה
 ה' אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. — וְלִכֵּן
 גַּם עַכְשָׁיו הַחַג שֶׁל פֶּסַח קְרוּיָה בְּשֵׁם
 שַׁבָּת, לְהוֹרֹת שְׂאִין זֶה חַג פְּרֻטֵי עַל
 יִצְיָאֵת מִצְרַיִם, אֲלֵלָּהּ בַּחֲג זֶה אֲנוּ
 מִחֻזְקִים גַּם אֵת שְׂמִירַת הַשַּׁבָּת, שֵׁשֶׁ
 מִנְהִיג לְצִירָה, שֶׁהַצּוֹרָא ית' הוּא צוֹרָא
 וּמִנְהִיג, וְהוּא לְצִדּוֹ עָשָׂה וְעוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה
 לְכֹל הַמַּעֲשִׂים.

וְהִגְדָה הַתַּחֲלַת הַנְּסִים הַלְלוּ, שְׁעַל יָדוֹ
 הִכִּירוּ יָדוֹ הַגְּדוּלָה שֶׁל ה'
 שְׂשׁוֹלֵט עַל כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים, הִיִּתָּה
 בְּיוֹם עֲשָׂרָה בְּנִיסָן שֶׁלְקַחְתוּ תוֹעֵבַת
 מִצְרַיִם לְצוּבָת, וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לַעֲשׂוֹת
 דְּבַר. כִּי שָׂאֵר הַנְּסִים בְּהַמְכּוֹת, עֲדִיין
 יֵשׁ פֶּתַח וְפֵה שֶׁאֱלֹהֵיהֶם מִכָּה אֹתָם
 עַל מַעֲשֵׂיהֶם, וְלֹא יָד ה' עֲשָׂתָה זֹאת.
 רַק כִּי אֲשֶׁר אֱלֹהֵיהֶם עֲנָמָה נִלְקָה וְנוֹצַח,
 וְשִׁינֵיהֶם קָהוּת, אִזּוֹ נִתְגַּלָּה שְׁכֵל הַנְּסִים
 עַד עַתָּה הוּא אֲנֻצֵּעַ אֲלֵקִים. וְלִכֵּן
 הַשַּׁבָּת הַזֶּה נִתְעַלָּה בְּעֵינֵי כָל, כִּי יֵשׁ
 מִנְהִיג לְהָעוֹלָם שֶׁצִּרְאוּ וְעוֹשֶׂה צוּ

הָעוֹלָם, וְצִמָּה וְאִיךְ נֹכֵחַ לְהַעֲדִיז מֵהַ
 שֶׁלֹּא רָאִינוּ וְלֹא יָדַעְנוּ, אִיךְ צִמָּה
 שְׂרָאִינוּ נְסִים וְנִפְלְאוֹת בְּמִצְרַיִם וַיִּסְּ וּמִן
 וְכִדּוּמָה, נִדַּע צוֹדֵאֵי שְׂמִי שֶׁלֹּא חִידֵשׁ
 וְהוּוֹה הָעוֹלָם, אִינוּ יֹכֵל לְשַׁנּוֹת הַטְּבַע,
 וְצִמָּה שְׂרָאִינוּ זֶה, נֹכֵחַ לְהַעֲדִיז עַל
 הַחִידוּשׁ. נִמְצָא מֵהַ שְׂאֵמֵר בְּלוֹחוֹת
 שְׂנִיּוֹת וְזִכְרָת כִּי עֲצֵד הֵיִת וְיִוִּיאִיךְ
 וְגו', הוּא כִּמוֹ פִּירוּשׁ לְמֵה שְׂנֵאמְרָה
 בְּדַבְּרוֹת רֵאשׁוֹנוֹת כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה
 ה' וְגו'.

וְהוֹפִיף עוֹד, כִּי בְּדַבְּרוֹת הַרֵאשׁוֹנוֹת
 שְׁקוֹדֵם הָעֶגְלָה הֵיִינוּ יֹכֵלִים
 לְהַעֲדִיז עַל חִידוּשׁ הָעוֹלָם אֲפִילוֹ בְּלִי
 זְכִירַת יִצְיָאֵת מִצְרַיִם, שֶׁהָרִי בְּמִתֵּן תּוֹרָה
 נִפְתַּחוּ הַשָּׁמַיִם וְרָאוּ כִּי אִין עוֹד
 מִלְּצִדּוֹ (רַש"י דְּבָרִים ד-ל), וְשָׁמְעוּ מִפִּי
 ית', וּמִפִּי מִשָּׁה הָעוֹמֵד בֵּין ה'
 וּבִינֵיהֶם, בְּאֹמְרוֹ כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה
 ה' וְגו', אִם כֵּן יֹכֵלִים לְהַעֲדִיז עַל זֶה
 בְּלִי רֵאִיָּה מִיִּצְיָאֵת מִצְרַיִם. אִיךְ כִּי אֲשֶׁר
 עָשׂוּ עֶגְלָה וְכִפְרוּ צִמָּה שֶׁשָּׁמְעוּ בְּהַר
 סִינַי לֹא יִהְיֶה לָךְ וְלֹא תַעֲשֶׂה לָךְ פֶּסֶל,
 שׁוֹב לֹא יִכְלוּ לְהַעֲדִיז עַל פִּי אֹתָהּ
 שְׂמוּעָה, וְלִרְכִיבֵן לְהַעֲדִיז עַל מֵה שֶׁרָאוּ
 בְּיִצְיָאֵת מִצְרַיִם, עַל כֵּן בְּלוֹחוֹת שְׂנִיּוֹת
 כְּתִיב וְזִכְרָת כִּי עֲצֵד הֵיִת וְיִוִּיאִיךְ וְגו'
 ע"כ.

השירים לישראל (ידיס ג-ה), אשר זו המליץ שלמה המלך, עולם אהבת ה' לרעיתו כנסת ישראל, ואהבת ישראל לדודם, ונטל האהבה השפלה שיש ביצרי בני אדם, והעלה אותם לרום המעלה, לאהבת ה' עם ישראל. וזליל פסח כאשר כל ישראל עומד ברום המעלה באהבת ה', וכמו שאמר הרה"ק מוהרי"ד מצעלזא ז"ע, שיש שני לילות קדושות בשנה, זיוס הכיפורים יורד שפע של יראה, וזליל פסח שפע של אהבה, על כן אז הזמן גרמא, לשיר שירת דודים, פסוקי שיר השירים. ומה גם שיש זו גם סיפורי דברים של אהבת ה' לישראל במצרים, שאמר הכתוב, לסוסמי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי וגו', ויש לו קשר ליציאת מצרים.

והענין שקוראו בשם קודש קדשים, יש לומר כי בקודש הקדשים היה ארון הברית, ועליה שני כרוזים פורשי כנפים למעלה וגו', ופניהם איש אל אחיו וגו' (שמות כה-כ). ואמרו חז"ל (בבא בתרא נט). שזה היה רק בזמן שישראל עושין רצונו של מקום. ופירש ברש"ש שאז הם הופכים פניהם זה לזה דוגמת חיצת זכר ונקבה האוהבין זה את זה, סימן

כרצונו. ועל כן על שם הנס קורין אותו בשם שבת הגדול, כי השבת עזמה נעשה גדול, שעל ידו יכולים להעיד על השבת ציחר שאת, צמה שאנו רואין צעינינו כי יש צעלים להצירה.

ובאמת שורש השבתות ושורש חג הפסח אחד הם, צחי' אהבה, שמתעורר בהם אהבת ה' לעמו, ואהבת ישראל לצוראם, כמצואר צבני יששכר (שבת א-ט) בשם הרה"ק מהר"ה מוידויטשוב ז"ע, כי שבת עולה בגמטריא 'אהבה בכל לב אהבה בכל נפש אהבה בכל מאד', על שם הכתוב ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך (דברים ו-ה). וכמו כן עבודת חג הפסח, דפסח הוא נגד אצרהם (טור א"ח סימן תיז), מדת החסד, שמתעורר לאהבת ה' על ידי זכירת הנסים.

ולכן מנהג ישראל תורה לקרוא בחול המועד מגילת שיר השירים, (וכמו כן יש נוהגין לאומרו בכניסת השבת וזליל פסח). ובפשוטות הטעם הוא, כי כל השירים קודש, ושיר השירים קודש קדשים, ואמר רבי עקיבא לא היה העולם כדאי כיום שניתן זו שיר

שהקצ"ה אוהב את ישראל וכו' ע"ש. ואמרו חז"ל (יומא נד.) בשעה שהיו ישראל עולין לרגל, מגללין להם את הפרוכת, ומראין להם את הכרובים שהיו מעורין זה בזה [מדובקים ואחוזים ומחזקין זה את זה כזכר המחצק את הנקצה], והיו אומרים להם, ראו חיבתכם לפני המקום כחיבת זכר עם נקבה ע"כ.

ובבזו שבקודש הקדשים חיבת הכרובים רומזים על מדות נעלות בקדושה, כן הוא שיר האהבה של שלמה המלך, בחי' קודש הקדשים, סמל האהבה החציבה בין כנסת ישראל לקוגם. ולכן מתחיל את שירו, שיר השירים אשר לשלמה (שיר א-ב), ובמדרש רבה (א-ב) שיר חד, השירים תרין, הא תלת ע"כ. והיינו כי כל דברי תורה נביאים וכתובים, הם נדרשים צפרד"ס, פ'שט ר'מו ד'רוש ס'וד (אר"ל צספר הליקוטים פ' תנא פרק כא), לא כן פסוקי שיר השירים אין בהם פשט כפשוטו, שיר של אהבה בין דודו לרעייתו, אלא הם רק משל, וכוונתו הוא רק השלש מדריגות של רמו דרוש וסוד, ולכן שיר השירים הא תלת, שאין בהם פירוש פשוט, אלא הכל הוא לשלמה, להמלך שהשלוש שלו.

והנה בשיר השירים יש קי"ז פסוקים, וכתב צספר מעשה רוקח על משניות (בתחלת מסכת שבת), כי שלמה המלך עבר על שלשה לאוין האמורים במלך, לא ירצה לו סוסים ולא ישיב את העם מנרימה למען הרבות סוס וגו', ולא ירצה לו נשים ולא יסור לבבו, וכסף וזהב לא ירצה לו מאד (דברים יז-טו). ושלמה המלך צרוב דקתו אמר, אני ארצה ולא אסור, וכתב (מלכים א יא-ד) ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו. וכתב ולא ירצה לו סוסים, ואמר שלמה אני ארצה ולא אשוב, וכתב (שם י-כט) ותנא מרכבה ממנרים בשש מאות כסף וגו' (סנהדרין כא:). ועל כל לאו נתחייב ל"ט מלקות. והנה שלש פעמים ל"ט הם קי"ז, נמנא שהיה קי"ז מלקות, ועל ידי שיר השירים נמחל לו, לכן אמר קי"ז פסוקים צמכוון. - אך בתורה כתוב, ארבעים יכנו (דברים כה-ג), אלא רצנן צלרו חדא והעמידוהו על ל"ט (מכות כג:), וזהו שנאמר, שיר השירים אשר לשלמה (שיר א-ב), ובמדרש רבה (א-ב) שיר חד, השירים תרין, הא תלת ע"כ. כלומר שאמר שיר השירים נגד שלשת הלאוין שעבר עליהם, ולכן אמר קי"ז פסוקים. וכדי שלא תשאל הלא בתורה נאמר ארבעים

כי באמת היה צריך להוסיף עוד תלת שירים כדי להשלים ג' פעמים ארבעים, והטעם שהחסיר מהשירים תלת, 'אשר לשלמה', צשציל שצכל חטא נשאר נקודה אחת שלא נפגס והיא שלימה עם המלך שהשלוס שלו, על כן אין צריך תיקון רק על ל"ט חלקים ולא על ארבעים, ולכן חסר מהשירים תלת, ומספרם הוא רק ג' פעמים ל"ט.

ואבתי צריך ביאור השייכות, שצשציל הקי"ז פסוקים הללו נתכפר לו קי"ז מלקות. ונראה כי שלמה המלך היה לדיק גמור, וגם זמה שנכשל לא היה כוונתו אלא להראות גדול אהבתו לה', אשר שום דבר לא יסיר לבו מאהבת ה', ואחר שנכשל בודאי עשה תשובה כראוי לו. אמנם לא הסתפק בתשובה מיראה, אלא תשובתו היה תשובה מאהבה, להפך הזדונות לזכיות (יומא פו.), שהחטא עצמו יתהפך לו לזכות. ולכן סידר פסוקי שיר השירים המלאים אהבת ה', וכל פסוק הוסיף צנועס מלינתו באהבת קונו, ובהגועין של תשובה מאהבה באמירת פסוקי שיר השירים, וכה לתקן הקי"ז מלקות של השלשה לאוין, ונתעלו לו לזכות. והגשים שנשא

יכנו, ואם כן היה לו להוסיף עוד שלשה פסוקים. על זה אמר, כי טובים דודין מייין, שדרשו חז"ל (שהש"ר א-ב) חציצין דברי סופרים יותר מדברי תורה ע"כ. ושפיר מוצן שאמר קי"ז פסוקים ולא יותר עכ"ד.

וייש לומר עוד בזה, דהנה טעם מלקות ארבעים, כתב ברמב"ן (סס) צסס מדרש תנחומא (ישן במדבר כח) לפי שעבר על התורה שניתנה בארבעים יום, וגרס מיתה לעצמו שנזכר לארבעים יום, ילקה ארבעים ויאל ידי עונשין ע"כ. וכתב לבאר במהר"ל (בבאר הגולה באר א) דליצרת החומר של הולד היא ל"ט יום, ויום הארבעים הוא לזורה. והזורה עצמה לא מקבלת קלקול ופגם, ואין צריך ללקות עליה ע"כ. והיינו כי הנקודה הפנימית שיש באדם, שם לא נכנס הפגם, וזה יש אהבה מוסתרת בצנועה לקונה. וכאשר בא ליד האדם נסיון של מסירת נפש, מתעורר הנקודה הוא ומוסר נפשו. ולכן בנקודה זו לא חטא, רק בל"ט המדריגות שקדמה לה, ועל כן לוקה רק ל"ט ולא ארבעים.

וזדהו שהתחיל שיר השירים אשר לשלמה, שיר השירים הא תלת,

סיפורי יציאת מצרים, מתמלא כל לב ישראל צהבה רבה ליוצרו, ואז מתעוררין צו הרהורי תשובה מאהבה. וכמו שפירש אבא מארי זלה"ה, דלכן מסיימין הסדר צאמירת נרצה, כי הכתוב אומר (ישעיה מ-ג) כי נרצה עונה, וכתב בצפה"ק קדושת לוי (לשנת נחמו), דצתשובה מאהבה זדונות נעשו זכיות, ומהעון נעשה רצון היא מנחה, ונרצה עונה ע"כ. וצליל פסח אחר זכרון נסי ה' שעשה לנו, ונתעורר צנו אהבה לה', מגיעין למדריגת 'נרצה' עונה, שמהעון נעשה רצון ע"כ (עיין הגדה חדש האצט רלד:). — ועל כן קורין אז שיר השירים, הפסוקי אהבה שהפכו עונותיו של שלמה המלך לזכות, קי"ז פסוקים נגד קי"ז מלקות, שזכה גם אנו להגעועין של אהבה המזכירים צפסוקים אלו, ולשוב אל ה' מאהבה.

*

והגדה אנו מצוין לשמוח ציום טוב, ולא להעלות על הלצ ולא לגרום שום דבר המציא לידי כאב וחלישות הדעת, אלא שמחתו צבוראו יהא שרוי על פניו כל היום. ולבאר הענין יותר, הנה קיימא לן צלע מנחה יא, צלע מרור לא יא, דטעם מרור

צאיסור נתהפכו לו לנשואי היתר, והקוסים שהעלה ממצרים נעשו לחפץ של מנחה, וכמו כן הכסף והזהב שהרצה.

וגראה לצאר צזה המשך הכתובים שם, אם לא תדעי לך היפה צנשים וגו', לסוסתי צרכצי פרעה וגו', נאוו לחייך צתורים נוארך צחרוים, תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף (שיר א-ח). והכוונה היא, אם לא תדעי לך היפה צנשים, אם לא ידעתי את ה' צמה שהרציתי ליקח הנשים, צאי לך צעקצי האין, צדרכי אצותיך, לשוב אל ה', ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים, להעלות אותם על משכנות הרועים, שיתהפך לזכות ולמנחה. וכמו כן לסוסתי צרכצי פרעה, מה שהרציתי סוסים ממצרים צרכצי פרעה, גם כן דמיתך רעיתי, הנני מדמה זאת לזכות כאלו עשיתי רצון רעיתי. ועל מה שהרצה כסף וזהב, תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף, נתעלו גם הם כאלו ניתנו הכסף והזהב לך רעיתי, שנתהפכו מזדונות לזכיות.

ולכן קורין זאת צליל פסח, כי עבודת חג הפסח הוא מצחתי אהבה, ומכל שכן צליל פסח צאריכות

ולאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר כּוֹלֵם לָא יִתֵּנוּ
 אֲלֵהָ עַל יְדֵי יִסְרוּיִן (צְרֻכּוֹת ה.). וְכַבֵּר
 פִּירְשׁוּ, וִירְצוּ וַיַּעֲמֵמוּ צְמֵאֵד מֵאֵד
 (שְׁמוֹת א-ז), כִּי חֲז"ל (צְרֻכּוֹת נד.) דְּרִשׁוּ
 וְכָל מֵאֵדָךְ (דְּבָרִים ו-ה), כָּל מֵדָה
 וּמֵדָה שְׁמוּדָד לָךְ הוּא מוֹדָה לוֹ צְמֵאֵד.
 וַיִּשְׂרָאֵל הִתְעַמְמוּ עַמְמֵם 'צְמֵאֵד מֵאֵד',
 שְׁצֵמְדָה זֶה שֶׁל כָּל מֵאֵדָךְ, יֵהוּ
 דְּבֻקִים מֵאֵד.

וּבְאַמְתּוֹ הַמְרִירוֹת שֶׁהִיא לֵהֵם
 צְמֵאֵרִים לָא הִיא מַעֲמֵם
 הַעֲבֹדָה, אֲלֵהָ עַל מֵה שְׁכּוֹאֵצ לֵהֵם
 הַעֲבֹדָה, לֵמָּה חֶסֶר לֵהֵם צֵה הַשְּׁמַחָה
 שֶׁל מֵצָה, וְלֵמָּה הֵם מֵרְגִישִׁין הַעֵינױ
 וְהַנֶּעֱר. וְהוּא שְׁאֵמֵר הַכְּתוּב, וַיִּאֲחָזוּ צְנִי
 יִשְׂרָאֵל מִן הַעֲבֹדָה וַיִּזְעֻקוּ (שְׁמוֹת
 ז-ג), שְׁזַעֲקוּ עַל מֵה שֶׁהֵם נִאֲחָזִים,
 וְלֵמָּה לָא הִגִּיעוּ לְמִדְרִיגָה שְׁלֵא יִטְעֵרוּ
 מֵהַשִּׁיעֲבֹד. וְעַל זֶה נִטְוִינּוּ לֵאחֹל
 מְרֹר, שְׁנֹכּוֹר עַל גּוֹדֵל מִדְרִיגָתָם שֶׁהוּא
 מְרֹרִים עַל מֵה שְׁמִקְצִלִים זֹאת צְכֵאֵצ
 וְאֲנַחָה. כִּי יֵשׁ שְׁעֹבֵר עֲלֵיו עֹנִי
 וְשִׁיעֲבֹד, אֲבָל מִקְצִלָהוּ צְשִׁמַּחָה וְאִינוּ
 מֵרְגִישׁ צוּ מְרִירוֹת, וַיֵּשׁ שְׁמִקְצִלוּ
 צְקִישׁוּי וּמֵרְגִישׁ צוּ מְרִירוֹת. וְלִכֵּן אֵם
 אֲכִילַת הַמְרֹר הוּא רֵק כְּדֵי לִזְכּוֹר
 צְעֵמֵם הַשִּׁיעֲבֹד, דֵּי צְאֲכִילַת מְרֹר לְצַד
 גַּם צְבִלְיָה, אֲבָל אֵנוּ רוֹצִים לְהַזְכִּיר

צְעִינּוּ וְלִיכֵא (פְּסָחִים קטו.). וַיֵּשׁ לְהַצִּינ
 כִּיּוֹן דְּאֲכִילַת מְרֹר לְהַזְכִּיר שְׁמֵרְרוּ חַיִּי
 אֲצוּתֵינוּ, וְזֶה יִזְכּוֹר גַּם צְבִלְע הַמְרֹר,
 לֵמָּה נְרִיכִין לְהַרְגִישׁ גַּם הַמְרִירוֹת
 צְעֵמֵם. וְעוֹד דְּלִפֵּי הַסֵּדֵר מְרֹר קוֹדֵם
 לְמֵצָה, דְּמְרֹר רוֹמֵז עַל הַשִּׁיעֲבֹד,
 וּמֵצָה עַל הַחִירוֹת, וְלֵמָּה הַקְּדִימוּ
 אֲכִילַת הַמֵּצָה קוֹדֵם לְמְרֹר.

וּבְרֵאדָה צֵהקֵדֵם מֵה שְׁמִסְפָּרִים עַל
 הַגְּאֻלּוֹן רְצִי זְלֵמָן מוּוֹלְאֻזִין,
 אֲחִיו שֶׁל רְצִי חַיִּים, שֶׁהִיא יֶחֶד עֵם
 אֲחִיו צְכַפֵּר, וְהַתְּאֲכִסְנוּ אֲכָל כַּפְרִי
 פְּשׁוּט אֲשֶׁר הַעֲלִיצוּ אֹתוֹ. וְצִדְרָךְ הִיא
 רְצִי זְלֵמָן עֵצוֹב וְצוּכָה. שְׁאֵלוּ אֲחִיו,
 הֲאֵם כֵּה נִגַע הַעֲלִצוֹן לְצַךְ. וְהַשִּׁיצוּ
 רְצִי זְלֵמָן, לָא עַל הַעֲלִצוֹן אֲנִי צוּכָה,
 אֲלֵהָ עַל כֵּךְ שְׁאֲנִי מֵרְגִישׁ אֶת הַעֲלִצוֹן.
 מֵה שְׁמִדְאִיג וּמֵנֶעֱר אֹתִי הוּא, לֵמָּה
 עֲדִיין לָא הִגַּעְתִּי לְמִדְרִיגָה הַזֶּה שְׁלֵא
 יֵהִי אֲכִיכַת לִי ע"ב.

וְעַל דְּרָךְ זֶה יֵשׁ לוֹמֵר צְשִׁיעֲבֹד
 מְרֹרִים, הֲרִי חַיִּיב אֲדָם לְצַרְךְ
 עַל הַרְעָה כֶּסֶם שְׁמִצְרָךְ עַל הַטּוֹבָה
 (צְרֻכּוֹת סא.), וְלִקְצִלְיָנָהוּ צְשִׁמַּחָה. וּמֵאֲתָהוּ
 לָא תֵלֵא הַרְעוֹת, וְכָל מֵה דְּעִצִּיד
 רַחֲמָנָא לְטַב, וְצוֹדְאִי שְׁזֵה הִיא לְטוֹבָתָם
 הַאֲמִיתִית, לְזֻכּוֹת עַל יְדֵי זֶה לְתוֹרָה

שעיקר מרירותם היה על מה שהם מרגישין בזה טעם מרירות, ולא מקבלים זאת בשמחה. — ולמדריגה זו אי אפשר להגיע רק אחר אכילת מצה, מיכלא דמהימנותא, על ידי גודל האמונה בה', גם כי אלך בגיא כלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, אז יש להתאונן על מה שמרגישין מרירות בעבודת חומר ולבנים, ולא קבלוהו בשמחה.

ולבן יום טוב הוא זמן שמחתינו, שכאשר האדם מתעצם בסיפור יציאת מצרים, איך שעמו אנכי בצרה, ובכל צרתם לו צר, וגם בתוקף הגלות וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים, אז ה' רועי לא אחסר, ואין לפניו שום צרה ותוגה, ומכיר ומאמין שהכל הוא לטובה. ולכן הימים טובים המה זמני שמחה, שלא מרגישין בשום דבר כאב ואנחה ומרירות.

ליל שביעי של פסח

הזכות שיש לו שיוכל לומר הלל
עכ"ד.

ובבזו כן ישראל על הים אמרו
מתחלה שירה על הנס שנעשה
להם, ויושע ה' את בני ישראל וגו',
אז ישיר משה ובני ישראל את השירה
הזאת. ושוב נאמר, ויאמרו לאמור
אשירה לה', שגם על ענש השירה
הזאת שאנו זוכין לומר, נאמר עוד
הפעם אשירה לה'. — וצדרשות חתם
סופר (ח"צ רסח): כתב, שיר השירים
אשר לשלמה (שיר א-ה), כי שמו של
כל שיר מעיד על תוכנו וענינו, 'שירת
הים' עוסקת בניסי הים, 'שירת הבאר'
מתייחסת על המתנה הטובה של
הבאר בצמדבר, ואיזה שם יתואר
השירה הזאת, 'שיר השירים', שיר זה
נתייחד על שזכינו לשורר שירים לפניו,
על הגדולה הזאת שצחר בנו ה',
וזכינו לשורר לפניו, על השיר בעצמו
אנו משוררים, שזכינו לרצ טוב הזה,
וזהו שיר השירים ע"כ. — ולכן נאמר
אז 'שיר' בלשון עמיד, כי לומר על
שירה על נס הוא רק שיר זמני, על
מה שנעשה נס, אבל השיר על מה

אז ישיר משה ובני ישראל את
השירה הזאת לה' ויאמרו לאמור
אשירה לה' וגו' (שמות טו-א). ויש
לומר על פי מה שכתב צתפארת
שלמה (פ' בשלח ד"ה ח"י או) כי האדם
צריך לתת שבח והודיה על זה גופא,
אשר זכה לזה שיהיה משבח ומפאח
להצורא צ"ה, כי החסד הזה גדול מכל
החיים והחסדים אשר האדם זוכה.
וזהו שאמר הכתוב (מהלים סג-ד) כי
טוב חסדך מחיים, החסד שהוא טוב
יותר מהחיים הוא, שפתי ישבחונך.
וזהו טוב ה' לכל ורחמיו על כל
מעשיו, יודוך ה' כל מעשיך (שם
קמה-ט), פי' זהו הרחמנות מכל
מעשיו, יודוך ה' כל מעשיך, שנתן
לאדם רשות להודות לו ע"ש.

ובבבבף משנה (ה' תפלה ט-ד) כתב,
שזהו הפירוש צמודים דרצבן,
מודים אנחנו לך על שהחייטנו וכו',
על שאנו מודים לך, כלומר שאנו
מודים על שזכינו להודות לך ע"ש. —
ובליקוטי אמרי חיים (דף קמד) כתב,
דזהו הענין שבליל פסח אומרים
פעמיים את ההלל, כי אומר הלל על

היצורים לפניך' אוכל להיחשב, שהרי אינני גרוע משאר היצורים שנבראו על ידי הקב"ה וכולם אומרים לפניו שזח וסירה, וממילא אפתח פי צעירה וצומרה ע"כ. ואצא מארי זל"ל (בהגדה חדש האביב פא.) אמר לפרש, ואני צער ולא אדע צהמות הייתי עמך (תהלים עג-כג), כאשר האדם רונה לפתוח פיו בתפלה, ורואה שאין לו הרגש וחיות, ולא משיג סודות הדברים, ועומד כצער, או יש לו לזכור שגם הצהמות אומרות שירה לה', אף שאין להם שכל ופנימיות הלב, והאדם לא יגרע מהם, וצהמות הייתי עמך, לדמות עצמו לצהמות הארץ ודפח"ת.

ובבזו כן בני ישראל אלל הם שזכו למראות גדולות, וידעו כי מעצמם הם ערום ועריה, לא הרהיבו עוונם נפשם לגשת לומר שירה, אלל כללו עצמם יחד עם משה, ועמו יחד יכולים לומר שירה. ולעומת זה משה רבינו, העניו מאד מכל האדם, לא הרגיש שראוי לומר שירה, רק על ידי התכללות עם הכלל ישראל, ושניהם יחד, משה ובני ישראל, פתחו לומר את השירה הזאת, משה כלל עצמו עם ישראל, ובני ישראל כללו עצמם עם משה.

שאנו זוכים לומר שירה, זהו שירה תמידית גם לעתיד.

ואומר אז ישיר 'משה ובני ישראל', כי לא כל אדם מרגיש צעמו שהוא ראוי להתייבב לפני ה' ולומר שירות ותשבחות, אמנם ידוע מאמרו של הרה"ק רבי אשר מסטולין ז"ע, שאנו אומרים בתפלה, 'צפי ישרים תתרום', והאדם נריך להתבונן בצפלות עצמו ולידע שאינו מן הישרים, 'וצפתי נדיקים תצדק' נריך לידע שאינו מן הנדיקים, 'וצלשון חסידים תתקדש' שאינו מן החסידים, 'וצקרב קדושים תתהלל' שגם כן אינו מן הקדושים, ואם כן היאך יכול האדם לומר שירות ותשבחות לפני השי"ת, והענה לזה לכלול עצמו בתוך כלל ישראל, וזה יכולים לומר שירות ותשבחות לפניו ית', כמו שאומרים אחר כך 'וצמקהלות רצות עמך בית ישראל וגו'.

ובשם אחד מאדמו"רי בית סלונים ז"ע מתאמרא, שכאשר אמר דבר זה בשם הרה"ק מסטולין, הוסיף צענוה וצפלות רות, ואני, גם לכלול עצמי עם כלל ישראל איני ראוי, אך צמה שנאמר אחר כך 'שכן חוצת כל

כי אין נריכה הכנה צאתותא דלמתא ע"ש.

ובמו כן הוא צהארת שביעי של פסח, שהגיעו למדריגת ויאמינו צה' וצמשה עצדו, כמו שלא על ידי מעשיהם, כי הלא ראתה שפחה על היס מה שלא ראה יחזקאל, וצודאי שלא היה זה צוכותם, כי לא היה להם הכנה כיחזקאל, וזכו לראות יותר ממנו. כן היא הארת הלילה הזאת לדורות. שהגם שצשאר הזמנים כאשר רוצים להתענס צאמונה טהורה וצהירה, נריכין לזה דציקות הצורא ציתר שאת, ולדבר הרבה מזה עד שיוקבע הדברים צתוך תוכו. לא כן האמונה שיכולין להשיג צלילה הזה, הוא גם צלי הכנה כראוי, וזאת היא עבודת הימים האחרונים של החג, להתענס צידיעה זו שאין עוד מלצדו, ולא נעשה דבר קטן וגדול צעולם צלי השגחה מיוחדת ופרטית לו ולצני ציתו ולכל העולם צכללותו.

ואבור הכתוב, צצאת ישראל ממנרים צית יעקב מעם לעז, היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו, היס ראה וינוס וגו' (תהלים קיד-ה). ואיתא צגמרא (סוטה לו). כשעמדו ישראל על

הן ידוע גדול קדושת הלילה הזאת, שיכולין לזכות צו למדריגת ויאמינו צה' וצמשה עצדו, כמו שהיה צעמדם על היס. והציאור צזה הוא, כי ענא חג הפסח יש צה מעליותא שאין צכל המועדות, שגם צלי הכנה כראוי וזכין ליהנות מאורה, וכמו שהיו אז ישראל צמנרים צעומקי הקליפות, ונתעלו עד רוס המעלה צקדושה. וכמו שהארין צצני ישכר (ניסן ד-דרוש יג) דשצת קודש צא אלינו הקדושה שלא על ידי מעשינו, רק קדושת היום גורם להתגלות האורות העליונים ונשפע אלינו, וכמו שנאמר כי קודש הוא לכס (שמות לא-ד). לא כן ציום טוב כחיז מקרא קודש (ויקרא כג-ז), שיש להזמין ולקראו הקדושה, על ידי מעשינו צמננות החג והכנה הראויה.

אמונה חג הפסח הוא צצחי' שצת, וכמו שנאמר וספרתם לכס ממחרת השצת (ויקרא כג-טו), אשר צו נעשו נסים לישראל שלא על ידי מעשינו, והארת המוחין היה צגדלות קודם קטנות, על כן נקרא החג צשם פסח, שהוא דרך דילוג וקפיצה. ולכן צכל המועדות נאמר קודש י'יהיה לכס', חוץ מיום ראשון דחג המננות נאמר סתם מקרא קדש (צמדצר כח-יח),

משבח אותם על מעלתם שמגזיהם
עלמם תמיד כלפי מעלה.

ובאשר עמדו ישראל על הים,
התצונן יהודה על המים
הללו איך הם מתנשאים לכבוד קונם,
ונשא קל וחומר בעצמו, אם המים
הדוממים אינן להם מנוחה זה אלפי
שנה, ומרגישים שאינן להם סיפוק לדור
בתחתונים, וכל אותם נפשם הוא רק
להתדבק בצוראם למעלה, אם כן מכל
שכן שבני ישראל נריכים להיות
במדריגה זו, למסור הכל עבור כבוד
קונם. והוה שאמר בצאת ישראל
ממצרים היתה יהודה לקדשו, שקידש
שם שמים וקפץ לים, ומהיכן לקח
מדה זו, על זה אמר, הים ראה,
יהודה ראה את הים, איך הגלים
מתנשאים צלי הרף כלפי מעלה, וינוס,
מזה קיבל חיות דקדושה לנוס אל תוך
המים.

ואולי יש לומר, כי מטעם זה אחר
שנקרע הים, אמר הכתוב,
וצרות אפיך נערמו מים, נצבו כמו
נד נזלים (שמות טו-ח), כי מה
שהמים אינן עומדים על מקום אחד
הוא מגודל השתוקקותם, אינן צעינן
למיהוי קמי מלכא. אצל זנס דקריעת

הים, היו שבטים מנחמים זה עם זה
וכו', קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים
תחלה וכו', לפיכך זכה יהודה לעשות
ממשלה בישראל, שנאמר היתה יהודה
לקדשו ישראל ממשלותיו [ישראל
ממשלותיו דיהודה, שנתקדש למשול
בהן], מה טעם, משום דהים ראה
וינוס ע"כ. הרי לנו עד כמה הגיע
אמונתם בה', שמסרו נפשם בפועל
צלי שום חשבונות, אלא קפץ וירד
ליים. וכח זה נמשך על כל הדורות
צבוא הימים הללו, שמהא אמונתו
צורה עד מסירת נפש בפועל ממש.

ויש לומר הכוונה בהמשך הכתובים,
דידוע מה שאמרו חז"ל דצשעה
שאמר ה' בצריאת העולם, ויהי מצדיל
צין מים למים (בראשית א-ו), התחילו
מים התחתונים צוכים, ואמרו אינן
צעינן למיהוי קדם מלכא עלת העלות
(תיקוני זוהר תיקון ה' יט:). וכדי לפייסם
הצטיח להם שיקרבו צמלח על גבי
המזבח וניסוך המים צחג (רש"י ויקרא
ג-ג). ואף על פי כן המים הללו אינן
להם מנוחה למטה, ויש להם
השתוקקות תמידי להתעלות לה', ועל
כן גלי המים הם מתרוממים תמיד
לעלות, וצבוא גליו אתה תשצחם
(תהלים פט-י). ואיתא בצפנה"ק שהקצ"ה

ים סוף שנתגלה בכבודו ככיכול על טו-ג), שוב לא השתוקקו המים לעלות
 הם, ואמרו זה א-לי ואנוהו, שהיו למעלה, כי הרי הפמליא של מעלה
 מראין אותו באצבע, ראתה שפחה על הוא פה למטה, ולכן נצבו כמו נד
 הם מה שלא ראו נביאים (רש"י נזלים).

במעודת נעילת החג פסח

מעטה אשתדל להיות אני וזיתי צית קודש לה'.

אִתָּא בגמרא (שבת קמה:) יתיב רבי חייא בר אבא ורב חסי קמיה דרבי יוחנן, ויתיב רבי יוחנן וקא מנמנס, אמר ליה רבי חייא בר אבא לרב חסי מפני מה מועדים שצבבל שמחים [רגילין לשמות צמועדים יותר מארץ ישראל]. אמר לו מפני שהם עניים [וכל השנה אין להם שמחה צמאכל ומשחה, ואין להם מרגוע ממלאכה, לפיכך המועדים כל שמחתם]. איתער צהו רבי יוחנן, אמר להו וכו', מפני שלא היו צאותה קללה, דכתיב (הושע ז-ג) והשצתי כל משושה חגה חדשה ושצתה וכל מועדה ע"כ. ואכתי יש להצין, הא עונשי ה' צדרך כלל הוא על ישראל ולא על המקום שנעשה החטא, ולמה צא הקללה רק על יושבי הארץ ולא על יושבי צבל.

וַנְרָאָה כי יושבי גלות, אשר כל השנה כולה מתערבים בגויים, צדוקא וצאונס גשמי ורוחני

עומדים צרגעים האחרונים של חג הפסח, אשר צראש כל מועדות נשאת פסח, חג האמונה, שצו אנו מתעצמים צאמונה טהורה וצרוה צהשגחת ה' על עולמו. וציותר מתעורר זה צשציעי של פסח, אשר צו הגיעו ישראל צענין זה לרום המעלות, ויאמינו צה' וצמשה עצדו. וצו להתגלות נפלאה עד שהראו צאצבע ואמרו זה א-לי, וראתה שפחה על היס מה שלא ראה יחזקאל (רש"י טו-צ), והיינו שההשגה צה' אלקים חיים היה גם צהפחותים של ישראל יותר ממעלת מדריגת הנצואה. ואז אמרו זה א-לי ואנוהו (שמות טו-צ), וצתרגוס דין אלקי ואצני ליה מקדשא, וצרש"י אונקלוס תרגס לשון נוה, היינו לשון דירה. שכל אחד קיבל על עצמו לעשות דירתו למקום השראת השכינה, להיות ציתו הפרטי צית המקודש לה'. ולעשות גם עצמו למקדש, היכל ה' המה, לקדש כל פעולותיו לה' שיוכל להיות הוא עצמו מקדש לה'. וצבר זה מתעורר צכל שנה ושנה, כאשר צאים ימי חג הפסח, צריכין להתעלות עד שיאמר מעומקי לצבו זה א-לי ואנוהו,

גם יחד, אין להם עמידה בתוכה רק על ידי קדושת המועדות, ומעינות השמחה שנובע בהם, זה נותן חיזוק ואומץ על כל השנה כולה, אשר זה כל יהודי שואז מלא חפניים התעלות על כל השנה. ולכן הימים טובים נקראים בשם שלש רגלים (שמות כג-יד), על דרך שנאמר בקרת, ואת כל היקום אשר צרגליהם (דברים יא-י), וברש"י זה ממונו של אדם שמעמידו על רגלים (פסחים ק"ט). וכמו כן הימים טובים מחזקים את האדם שלא ימוט, ומעמידו על רגליו בקדושה על כל השנה (עיין הגדה חדש האניני קסד). ולכן ציושצי ארץ ישראל, גם כאשר נוטל מהם שמחת החג, מכל מקום הם יושצים באדמת קודש, מקום אשר עיני ה' אלקיך זה תמיד, ויושצים על ארצם ועל אדמתם, גם כאשר נשבת שמחת חגה וחדשה, עדיין נשאר להם תקומה. לא כן יושצי צבל, אם היה ניטל מהם גם שמחת החגים, לא היה להם צמה להתקיים, והיו הולכים לאצדון, על כן מועדים שצבל שמחים.

ויש לומר כי גם רב אפי שהשיב מפני שהם עניים, גם כן עומק כוונתו היה על זה, כי אין עני אלא צדעת (דברים מא.). ומחמת כוזב

הגלות עניים הם צדעת וצתצונה להשכיל ולהצין גדול מעלת ערך יהודי ותורתו הקדושה, וכל מעמדם וקיומם המה רק החגים הקדושים ושמחתם, שבהם מתרוממים משפלותם, ולכן לא ניטלו מהם שמחת המועדים, שהיה להם צמה להתחזק. — וצבוא זמן נעילת החג יש לאסוף ולקצץ כל ההרגשים הנעלים שהיה לנו צמשך החג, ולהמשיכם לימות החול הצאים אחריה.

אמרו חז"ל (חגיגה ג.) דרש רבא מאי דכתיב (שיר ז-ז) מה יפו פעמיך צנעלים צת נדיב, כמה יפין רגליהן של ישראל צשעה שעולין לרגל וכו' ע"ש. וכתב צספר אילת השחר לפרש, כי ודאי צשעה שצאו ישראל למקדש ה' נתעוררו לקדושה, מעטם קדושת הצית, ומראיית עצודת הכהנים משרתי ה'. וכמו שנאמר צמעשר, למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים (דברים יד-כג), וצספרי שהיה עומד צירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקין צמלאכת שמים וצעצודה, היה גם הוא מכויץ ליראת שמים ועוסק צתורה ע"כ (הוצא צחוס' צבא צתרא כא.). אלא גם כאשר הלכו לציתם היו רגליהן יפין,

זנעליס, זנעילת החג, כמה יפה כאשר נועל אמו עמו יחד כל הפעימות וההרגשים שהיה לו בהתעלות החג.

אנו אומרים בצרכת הגאולה זליל פסת, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים וכו', כן יגיענו ה' למועדים וכו', ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון וכו'. יש להבין למה הזכיר גאולתנו קודם גאולת אבותינו, הלא אנחנו לא היינו מצרים, אלא גאולתנו הוא תוצאה מגאולת אבותינו, שאילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו מצרים, הרי אנו זבנינו וזבני בנינו משועבדים היינו לפרעה, ואם כן מתאים יותר להזכיר מתחלה גאולתם, אשר גאל אבותינו וגאל אותנו.

ובתחלה נקדים לזכר מה שאמר, אשר יגיע דמם על קיר מזבחך 'לרצון', הרי זה פשיטא, שאם יקריבו כדינו יורקו את הדם על קיר המזבח, ואז יהיה הקרבן לרצון. וראינו לפרש שם הגאון הנצי"ב מוואלוין ז"ל, דאיחא צמדרש (הוצא צספרי היעב"ץ) שלאחר חורבן בית המקדש, עד חורבן ביתר, הקריבו ישראל קרבן פסח צירושלים, במקום המקדש. והנה אם הקריבו שם קרבן פסת, ודאי

שלא פג מהם ריח הקדושה ששאזו שם, והחזירו אותו לזמניהם לדור בהתעלות זו.

והנה אמרו זמננה (ברכות נד.) לא יכנס להר הבית זמקלו וזמנעלו וכו'. וזמננא (שם סג:) כי אמרה תורה, של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליה אדמת קודש הוא (שמות ג-ה), ואם כן זעמדם זעורה היו יחפים זלי מנעלים. ואמר המשורר מה יפו פעמין 'זנעלים', כמה נאים הם הרגלים הללו גם כשחזר לזיתו כזר עם המנעלים, נשאר פעימיהם יפות כמו זחליכתם וזשהייתם זבית ה'. כי זהו התכלית ממה שזיקר זבית ה', שלא ילך לזיתו משם זידים ריקניות, ולא יראה פני ה' ריקס. — וכמו כן זימינו, כאשר חרבה ושמש זית מקדשינו, ואין לנו קדושת המקום, מכל מקום נשאר לנו קדושת הזמן, והמה המועדים טובים, ומה יפו פעמין זנעלים, כאשר חוזרים לימי החול עם ההרגשים שהיה לנו זהמועדים, וכמו שפירשו מה יפו פעמין זנעלים, מלשון ותפעס רוחו, היינו ההרגש והתלהבות שזלז מוחארים פעמין, וכאשר עומד

דמם על קיר מזבחך לרצון, שיהיו לרצון ויהיה זהם ריח ניחוח, על ידי שיצנה בית המקדש וישיב שכינתו לציין ע"כ.

אך אכתי יש להבין למה באמת שונה קרבן פסח משאר הקרבנות בענין זה, שלא נאמר בו ריח ניחוח, ואין צריך שחיטה לשם ריח ניחוח. ונראה על פי מה שדיברנו (בשצ"ק פ' העליט) צמה שהבן שואל (בהגדה של פסח) מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה (פסחים קט"ז). ופירש האברבנאל, כי לכאורה הקרבן פסח הוא קרבן תודה על הנס, שפסח על צחי אבותינו בצמרים, ובקרבן תודה יש ד' מיני לחם, ג' מיני מצה וא' חמץ, וכמו שנאמר (ויקרא ז-יב) אם על תודה יקריבנו, והקריב על זבח התודה חלות מצות וגו', על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו. וזהו ששואל הבן, שבכל הלילות אנו אוכלין קרבן תודה חמץ ומצה, לחמי חמץ ולחמי מצה, והלילה הזה שפסח גם קרבן תודה, ואין בו חמץ ע"כ.

ובדרשות חתם סופר (לשצה"ג רמ"ז). כתב עלה, דלכאורה לא

שצנו שם מוצת, ואם כן קשה, למה לא הקריבו גם שאר הקרבנות. אלא אמר על כך הנצי"ב, מכיון שצריך לשחוט את הקרבן לשם ששה דברים, כדברי המשנה (זבחים ד-ו), לשם זבח וכו', לשם ריח, לשם ניחוח, אף שאין זה אלא לכתחילה ואינו מעכב דדיעבד, זה משום שראוי הוא לשם ריח ניחוח, וכל הראוי לצילה אין צילה מעכבת בו, אבל לאחר החורבן, שאמרה תורה והשימותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחוחכם (ויקרא כו-לא), והעידה התורה שהקרבנות שזב לא יהיו לריח ניחוח, ונמצא ששזב אינם ראויים לריח ניחוח, ומעכב גם דדיעבד.

ע"ל כן שאר קרבנות שצריך זהם ריח ניחוח, אי אפשר להקריבם, אלא הם פסולים משום שכל שאינו ראוי לצילה, צילה מעכבת בו. רק קרבן אחד אפשר היה להקריב גם לאחר החורבן, קרבן פסח, משום שזו לא נאמר ריח ניחוח, ואין צריך בו שחיטה לשם ריח ניחוח. זו כוונת הצרכה שאנו מצרכים, ששזב נזכה לאכול מן הפסחים, אבל לא כפסחים שהקריבו אחר חורבן המקדש, שלא היה זהם ריח ניחוח ולא היו לרצון לפניו, אלא מן הפסחים אשר יגיע

הפסח, הקצ"ה מוציא את עמו מטומאתם, וכמבואר בחסד לאברהם, דבכל שנה שלשים יום קודם הפסח הקצ"ה עושה לישראל משוא פנים ברוב חסדיו, ומתחיל להוציא נפשות מהיכלות הטומאה מעט מעט, שיעור חלק אחד משלשים בכל לילה, באופן שזליל ציעור חמץ כל פושעי ישראל עומדים בפתח מהיכל החינוך משער הגוץ שיעור חלק אחד משלשים וכו', וזליל פסח כולם פטורין וזני חורין ע"כ. (הוצא זלז דוד להחיד"א). ולכן חייב כל אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממזרים, כי באמת יש אל כל אחד זליל פסח יציאה מטומאת מזרים שהוא שקוע בה.

ולבן הקרבן פסח שמזיאים, אינו רק כקרבן תודה על הנס של היציאה ממזרים צימים ההם, אלא כיון שיוצא בכל שנה מטומאה לטהרה מציא על זה קרבן חינוך למילואים. וכמו שהקריבו אהרן וזניו כשנתחנכו ליכנס לבית ה' ולשמש בכהונה, כן אנחנו נכנסים כעת להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש, ומציאין בזה קרבן פסח לקרבן מילואים.

עב"פ קרבן פסח אינו כשאר קרבנות שמקריבין על החטא או שזא

נמצא תירוץ על קושיא זו בהגדה. ונראה דזה מתיישב כמה שאנו אומרים, בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממזרים, שנאמר (שמות יג-ח) והגדת לבנך ביום ההוא לאמור, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממזרים (שם קטז:). והכוונה שזכר שנה יתקדש יותר ויותר, עד שיראה כאלו קדושתו שעד עכשיו הוא צחי' מזרים, נגד קדושתו שיתעלה ויתקדש מכאן ולהלן. ואין זה קרבן תודה על הנס שעבר, אלא קרבן שלמי מילואים על ההכנסה מזרות ותיעוב אל הקדושה. וצמילואים משנה שלימה שנינו (מנחות עח). שהיה זה כמזאת שצתודה ולא חמץ, ומיושב שאלת הבן ע"כ.

וביתר ציבור, כי גלות מזרים היה זה שחי סוגים, חדא גלות הגוף בחומר וזלזלים, ושנית גלות הנפש, שנעשו משוקעים צמ"ט שערי טומאה, עד שקיטרגו מה נשתנו אלו מאלו. וזליל פסח הוציאם לחירות גם מגלות הנפש, שנחטאו למדרגה רמה, ועל זה אנו סופרין מ"ט ימים ימי הספירה, להתעלות שער אחד בכל יום בעבודת האדם עצמו. ודבר זה מתעורר מדי שנה בשנה, שזבוא חג

חירותינו מדי שנה בשנה, שמתנוֹךְ אצל כל אחד אור של חירות. ומכל שכן צמה ששורה בגלות בתוך עצמו, שאינו שצע רִנוֹן, ואין לו מנוחת הנפש והרחבת הדעת, ואין שלום בעממי מפני חטאתי, ונפשו בגלות תחת חומרו ותאותיו, שאינו יכול לשלוט על עצמו. וצחג הזה יש אור של חירות אצל כל אחד, לצאת משיעבוד לגאולה ומאפלה לאורה.

וְלִבָּן כאשר אנו מצרכין צליל פסח על הגאולה, מתחלה אנו מודים ומשצחים על הגאולה שנתהוה עתה צלילה עמנו בצועל, צרוך אתה ה' אלקיני מלך העולם אשר גאלנו, אנו יוצאים כעת מעצדות לחירות, לפי משקל א-ל דעות, וגאולה זו חציצה עלינו יותר מהגאולה הישנה, ושזו אנו מוסיפין להודות גם על גאולת אבותינו.

וְהִגַּדְתָּ צתרגוס מפרש הכתוב, מה יפו פעמיך צנעלים, כמה שפירין רגליהון דישראל כד סלקן לאתחזאה קדם ה' תלת זמנין צשתא צסנדלין דססגונא ע"כ. והיינו סנדלין שנעשו מעורות תחשים (שמות כה-ה), ומתרגמינן ססגונא, וצרש"י הרצה גווינן היו לה ולכך מתרגס ססגונא,

צנדצה, אלא זהו קרבן חינוך, שצכל שנה ושנה צצוא ימי הפסח, אנו יוצאים מטומאת מצרים ואנו נכנסים להיות עצדי ה', על דרך מתחלה עוצדי עצודה זרה היו אצותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעצודתו. ולכן צשאר הקרבנות, שגם האומות העולם מקריצין לאלהיהם, צריכין לכיין צהם שהוא מקריצו לשם ריח ניחות, צלתי לה' לצדו, לעשות נחת רוח לקונו, לא כן הפסח אשר כולו צא רק מחמת כניסתו לעצודת קונו, אס כן צעצס ההקרבנה יש צו ריח ניחות, שחוגג צקרבנו שמחה על מה שנכנס תחת כנפי השכינה, על כן הריח ניחות נכלל צו מאליו, כי זהו עצס מהות הקרבן.

וּבבֹרֵךְ שנה ושנה מתעורר גאולה צחג הפסח גם לנו לעצמינו צדורות אלו. והן ידוע מה דאיתא צספה"ק כי יש שלשה מיני גליות, גלות צין האומות, גלות צין ישראל אחד לחצירו, גלות אצל עצמו. והיינו כי ישנס מצבים שהאדם משועצד ונכנע תחת מי שעומד עליו, הן צפרנסה צין הפועל להצעל הצית, או צדירתו צין השוכר להמשכיר או שכיניו, או לפעמים גם צצני ציתו, שהוא מדוכא ונכנע על ידם. ועל זה צא זמן

ללמוד ממנו להיות תמיד שמח בחלקו, ולעבוד את ה' כפי חלקו שהנחיל לו ה'. [שזו הראונו מה שכתב בזה בדברי ישראל פ' תרומה].

ועל דרך זה מה יפו פעמיך בנעלים, כאשר עומדים בנעילת החג, כל אחד חבוש כעת בהרגשים נעלים שרכש מקדושת החג, ויש לנעול נעלי תחש, להיות שש ומתפאר בגווניו שלו, וברוך ה' יום יום, כפי מנצו צאותו יום, כן ישתדל להעלותו לגבוה, בכל מה שמזדמן לו. ורצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרצה להם תורה ומצות, וכל אחד יוכל למצוא בכל עת ובכל שעה מצות רבות שיוכל לעבוד בו את ה'.

ובבזו כן כאשר באו ישראל לעלות ברגל לבית ה', וכל אחד התעורר לעבוד את ה' יוארו כלב שלם ותמים, ויתכן שזעת הליכתו לביתו יכאב לבבו על מנצו, ויאמר אלמלי היה מנצו באופן אחר היה יכול להתעלות, אבל כפי מה שהוא עתה אי אפשר לו לעבוד את ה'. על כן בחזרה מהר הבית, כאשר לבשו כזר המנעלים, נעלו נעלי תחש, להורות שיש ללמוד מזה, להיות שש ומתפאר בגווניו שלו, וכל אחד יעבוד את

